

A TÖRVÉNYSZÉK ÍTÉLETE (első tanács)

2011. július 13.\*

A T-39/07. sz. ügyben,

az **Eni SpA**, Róma (Olaszország), (képviselik: G. M. Roberti és I. Perego ügyvédek)

felperesnek

az **Európai Bizottság** (képviselik: V. Di Bucci, G. Conte és Bottka V., meghatalmazotti minőségben)

alperes ellen

az EK 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/F/38.638 – „butadién gumi és polimerizációs emulzióval előállított butadién-sztirol gumi”-ügy) 2006. november 29-én hozott C (2006) 5700 végleges bizottsági

\* Az eljárás nyelve: olasz.

határozatnak az Eni SpA tekintetében való megsemmisítésére, illetve másodlagosan az Enivel szemben kiszabott bírság törlésére vagy csökkentésére irányuló keresete tárgyában,

## A TÖRVÉNYSZÉK (első tanács),

tagjai: F. Dehousse elnökként eljárva (előadó), I. Wiszniewska-Białecka és N. Wahl bírák,

hivatalvezető: K. Pocheć tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2009. október 12-i tárgyalásra

meghozta a következő

## **Ítéletet**

### **A jogvita előzményei**

- <sup>1</sup> Az Európai Közösségek Bizottsága a (COMP/F/38.638 – „butadién gumi és polimerizációs emulzióval előállított butadién-sztirol gumi”-ügy) 2006. november 29-én hozott C (2006) 5700 végleges határozatban (a továbbiakban: megtámadott határozat) megállapította, hogy számos vállalkozás megsértette az EK 81. cikk (1) bekezdését és

az Európai Gazdasági Térségről (EGT) szóló megállapodás 53. cikkét, amikor a fent említett termékek piacán kartellben vett részt.

- 2 A megtámadott határozatnak az alábbi vállalkozások a címzettjei:
- a Bayer AG, székhelye: Leverkusen (Németország);
  - a The Dow Chemical Company, székhelye: Midland, Michigan (Egyesült Államok) (a továbbiakban: Dow Chemical);
  - a Dow Deutschland Inc., székhelye: Schwalbach (Németország);
  - a Dow Deutschland Anlagengesellschaft mbH (korábban Dow Deutschland GmbH & Co. OHG), székhelye: Schwalbach;
  - a Dow Europe, székhelye: Horgen (Svájc);
  - az Eni SpA, székhelye: Róma (Olaszország);
  - a Polimeri Europa SpA, székhelye: Brindisi (Olaszország) (a továbbiakban: Polimeri);
  - a Shell Petroleum NV, székhelye: Hága (Hollandia);

- a Shell Nederland BV, székhelye: Hága;
  
  - a Shell Nederland Chemie BV, székhelye: Rotterdam (Hollandia);
  
  - az Unipetrol a.s., székhelye: Prága (Cseh Köztársaság);
  
  - a Kaučuk a.s., székhelye: Kralupy nad Vltavou (Cseh Köztársaság);
  
  - a Trade-Stomil sp. z o.o., székhelye: Łódź (Lengyelország) (a továbbiakban: Stomil).
- 3 A Dow Deutschland, a Dow Deutschland Anlagengesellschaft és a Dow Europe társaságokat – közvetlenül vagy közvetetten – teljes egészében a Dow Chemical irányítja (a továbbiakban együttesen: Dow) (a megtámadott határozat (16)–(21) preambulumbekzdése).
- 4 Az Eni tevékenységét az érintett termékek tekintetében kezdetben az Eni által közvetetten, az EniChem SpA leányvállalatán keresztül (a továbbiakban: EniChem SpA) irányított EniChem Elastomeri Srl biztosította. 1997. november 1-jén az EniChem Elastomeri egyesült az EniChem SpA-val. Az Eni 99,97%-os ellenőrzést gyakorolt az EniChem SpA felett. 2002. január 1-jén az EniChem SpA átruházta a stratégiai vegyipari tevékenységét (beleértve a butadién gumihoz és a polimerizációs emulzióval előállított butadién-sztirol gumihoz kapcsolódó tevékenységet) a 100%-os tulajdonában álló leányvállalatára, a Polimerire. Az Eni 2002. október 21. óta közvetlenül és teljes mértékben ellenőrzi a Polimerit. 2003. május 1-jén az EniChem SpA Syndial SpA-ra változtatta a nevét (a megtámadott határozat (26)–(32) preambulumbekzdése). A Bizottság a megtámadott határozatban az „EniChem” megnevezést használja az Eni

tulajdonában álló valamennyi társaság vonatkozásában (a továbbiakban: EniChem) (a megtámadott határozat (36) preambulumbekzdése).

- 5 A Shell Nederland Chemie a Shell Nederland leányvállalata, amely utóbbit magát teljes egészében a Shell Petroleum irányítja (a továbbiakban együttesen: Shell) (a megtámadott határozat (38)–(40) preambulumbekzdése).
- 6 A Kaučukot 1997-ben hozták létre, a Kaučuk Group a.s. és a Chemopetrol Group a.s. egyesülését követően. 1997. július 21-én az Unipetrol megszerezte az egyesült vállalkozások valamennyi eszközét, jogát és kötelezettségét. A Kaučuk az Unipetrol 100%-os tulajdonában áll (a megtámadott határozat (45) és (46) preambulumbekzdése). A megtámadott határozat szerint egyébként a Cseh Köztársaságban székhellyel rendelkező Tavorex s.r.o.(a továbbiakban: Tavorex) képviselte 1991 és 2003. február 28. között az export tekintetében a Kaučukot (és elődjét a Kaučuk Groupot). A megtámadott határozat szerint továbbá a Tavorex 1996 óta képviselte a Kaučukot a Szintetikus Gumi Európai Szövetségének találkozóí során (a megtámadott határozat (49) preambulumbekzdése).
- 7 A megtámadott határozat szerint a Stomil közel 30 éven keresztül, legalább 2001-ig képviselte a Chemical Company Dwory S.A. (a továbbiakban: Dwory) lengyel gyártót az exporttevékenységei során. A megtámadott határozat szerint továbbá a Stomil képviselte a Dworyt 1997 és 2000 között a Szintetikus Gumi Európai Szövetségének találkozóí során (a megtámadott határozat (51) preambulumbekzdése).
- 8 A jogsértés időtartama (a Bayer, az Eni és a Polimeri esetében) 1996. május 20. és 2002. november 28. között, (a Shell Petroleum, a Shell Nederland és a Shell Nederland Chemie esetében) 1996. május 20. és 1999. május 31. között, (a Dow Chemical esetében) 1996. július 1-je és 2002. november 28. között, (a Dow Deutschland esetében) 1996. július 1-je és 2001. november 27. között, (az Unipetrol és a Kaučuk esetében) 1999. november 16. és 2002. november 28. között, (a Stomil esetében) 1999. november 16. és 2000. február 22. között, (a Dow Deutschland Anlagengesellschaft esetében)

2001. február 22. és 2002. február 28. között, illetve (a Dow Europe esetében) 2001. november 26. és 2002. november 28. között került megállapításra (a megtámadott határozat (476)–(485) preambulumbekzdése és rendelkező részének 1. cikke).

- 9 Mind a butadién gumi (a továbbiakban: BR), mind a polimerizációs emulzióból előállított sztírol-butadién gumi (a továbbiakban: ESBR) szintetikus gumi, amelyet elsősorban a gumiabroncsgyártásban használnak. E két termék egymással, más szintetikus gumikkal, illetve természetes gumival helyettesíthető (a megtámadott határozat (3)–(6) preambulumbekzdése).
  
- 10 A megtámadott határozat által érintett gyártókon kívül más, ázsiai és kelet-európai székhelyű gyártók is értékesítettek korlátozott mennyiségben BR-t és ESBR-t az EGT területén. Egyébként a BR jelentős részét közvetlenül a nagy gumiabroncsgyártók gyártják (a megtámadott határozat (54) preambulumbekzdése).
  
- 11 2002. december 20-án a Bayer kapcsolatba lépett a Bizottság szervezeti egységeivel, és kifejezte a BR-re és az ESBR-re vonatkozóan az együttműködésre irányuló szándékát a kartellügyek esetében a bírságok alóli mentességről és a bírságok csökkentéséről szóló bizottsági közlemény (HL 2002. C 45., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 155. o.; a továbbiakban: engedékenységi közlemény) alapján. Az ESBR-t illetően a Bayer szóbeli nyilatkozatot tett, amelyben ismertette a kartell tevékenységeit. E szóbeli nyilatkozatot kazettán rögzítették (a megtámadott határozat (67) preambulumbekzdése).
  
- 12 2003. január 14-én a Bayer szóbeli nyilatkozatot tett, amelyben kifejtette a kartell BR-rel kapcsolatos tevékenységeit. E szóbeli nyilatkozatot kazettán rögzítették. A Bayer a Szintetikus Gumi Európai Szövetsége BR-bizottságának ülésein készült jegyzőkönyveket is benyújtott (a megtámadott határozat (68) preambulumbekzdése).

- 13 2003. február 5-én a Bizottság azon döntéséről értesítette a Bayert, hogy bíróság alóli feltételes mentességet nyújt számára (a megtámadott határozat (69) preambulumbekzdése).
- 14 2003. március 27-én a Bizottság az [EK 81. cikk] és [EK 82. cikk] végrehajtásáról szóló első, 1962. február 6-i 17. tanácsi rendelet (HL 1962. 13., 204. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 3 o.) 14. cikkének (3) bekezdése alapján vizsgálatot folytatott a Dow Deutschland & Co. helyiségeiben (a megtámadott határozat (70) preambulumbekzdése).
- 15 2003 szeptembere és 2006 júliusa között a Bizottság a megtámadott határozat által érintett vállalkozásokhoz számos információkérést intézett a 17. rendelet 11. cikke és az [EK] 81. cikkben és [EK] 82. cikkben meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelet (HL 2003. L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.) 18. cikke alapján (a megtámadott határozat (71) preambulumbekzdése).
- 16 2003. október 16-án a Dow Deutschland és a Dow Deutschland & Co. találkozott a Bizottság szervezeti egységeivel, és kifejezte az együttműködésre irányuló szándékát az engedékenységi közlemény alapján. E találkozó során sor került a kartell BR-rel és ESBR-rel kapcsolatos tevékenységének szóbeli bemutatására. E szóbeli előadást rögzítették. Egy, a kartellel kapcsolatos dokumentumokat tartalmazó akta is benyújtásra került (a megtámadott határozat (72) preambulumbekzdése).
- 17 2005. március 4-én a Dow Deutschlandot értesítették arról, hogy a Bizottság 30% és 50% közötti bírságcsökkentésben szándékozik őt részesíteni (a megtámadott határozat (73) preambulumbekzdése).

- 18 2005. június 7-én a Bizottság eljárást indított, és a megtámadott határozatban címzettként szereplő vállalkozásoknak – az Unipetrol kivételével –, valamint a Dworynak megküldte az első kifogásközlést. Az első kifogásközlést a Tavorexszel szemben is elfogadták, azonban vele nem közölték, mivel a Tavorex 2004 októbere óta felszámolás alatt áll. Az eljárást a Tavorex tekintetében így befejezték (a megtámadott határozat (49) és (74) preambulumbekzdése).
- 19 Az érintett vállalkozások írásbeli észrevételeket nyújtottak be ezen első kifogásközléssel kapcsolatban (a megtámadott határozat (75) preambulumbekzdése). A Bizottság betekintést biztosított számukra az iratokba CD-ROM formájában, illetve a szóbeli nyilatkozatokba és kapcsolódó iratokba a Bizottság helyiségeiben (a megtámadott határozat (76) preambulumbekzdése).
- 20 2005. november 3-án a Manufacture française des pneumatiques Michelin (a továbbiakban: Michelin) beavatkozási kérelmet terjesztett elő. 2006. január 13-án írásbeli beadványt nyújtott be (a megtámadott határozat (78) preambulumbekzdése).
- 21 2006. április 6-án a Bizottság elfogadta a második kifogásközlést a megtámadott határozat címzett vállalkozásaival szemben. Az érintett vállalkozások erre vonatkozóan írásbeli észrevételeket nyújtottak be (a megtámadott határozat (84) preambulumbekzdése).
- 22 2006. május 12-én a Michelin panaszt terjesztett elő az [EK] 81. és [EK] 82. cikk alapján folytatott eljárásokról szóló, 2004. április 7-i 773/2004/EK bizottsági rendelet (HL L 123., 18. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 3. kötet, 81. o.) 5. cikke alapján (a megtámadott határozat (85) preambulumbekzdése).



- 23 2006. június 22-én a megtámadott határozat címzett vállalkozásai – a Stomil kivételével –, valamint a Michelin részt vettek a Bizottság előtti szóbeli meghallgatáson (a megtámadott határozat (86) preambulumbekzdése).
- 24 A Dwory kartellben való részvételére vonatkozó megfelelő bizonyítékok hiányában a Bizottság úgy határozott, hogy a Dwory vonatkozásában befejezi az eljárást (a megtámadott határozat (88) preambulumbekzdése). A Bizottság úgy határozott továbbá, hogy a Syndial vonatkozásában is befejezi az eljárást (a megtámadott határozat (89) preambulumbekzdése).
- 25 Egyébként, jóllehet a Bizottság kezdetben két különböző ügyszámot használt (egy a BR, és egy másikat az ESBR tekintetében) (COMP/E-1/38.637 és COMP/E-1/38.638), az első kifogásközlést követően már csak egyetlen ügyszámot használt (COMP/F/38.638) (a megtámadott határozat (90) és (91) preambulumbekzdése).
- 26 A közigazgatási eljárás 2006. november 29-én a megtámadott határozat Bizottság általi meghozatalával végződött.
- 27 A megtámadott határozat rendelkező részének 1. cikke értelmében a következő vállalkozások megsértették az EK 81. cikket és az EGT 53. cikket, amikor a lent megjelölt időszakok során egységes és folyamatos megállapodásban vettek részt, amelynek keretében a BR és az ESBR ágazatában árcélok rögzítésében, ügyfelek nem agresszív

megállapodások alapján történő felosztásában, valamint árra, versenytársakra és ügyfelekre vonatkozó érzékeny információk cseréjében állapodtak meg:

- a) a Bayer 1996. május 20. és 2002. november 28. között;
- b) a Dow Chemical 1996. július 1-je és 2002. november 28. között; a Dow Deutschland 1996. július 1-je és 2001. november 27. között; a Dow Deutschland Anlagengesellschaft 2001. február 22. és 2002. február 28. között; a Dow Europe 2001. november 26. és 2002. november 28. között;
- c) az Eni 1996. május 20. és 2002. november 28. között; a Polimeri 1996. május 20. és 2002. november 28. között;
- d) a Shell Petroleum 1996. május 20. és 1999. május 31. között; a Shell Nederland 1996. május 20. és 1999. május 31. között; a Shell Nederland Chemie 1996. május 20. és 1999. május 31. között;
- e) az Unipetrol 1999. november 16. és 2002. november 28. között; a Kaučuk 1999. november 16. és 2002. november 28. között;
- f) a Stomil 1999. november 16. és 2000. február 22. között.

<sup>28</sup> A Bizottság a megtámadott határozatban megállapított tények és jogi értékelés alapján bírságot szabott ki az érintett vállalkozásokra, melynek összegét a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatásban (HL 1998. C 9, 3. o., a továbbiakban: iránymutatás), valamint az engedékenységi közleményben foglalt módszernek megfelelően számította ki.

29 A megtámadott határozat rendelkező részének 2. cikke az alábbi bírságokat állapítja meg:

a) a Bayer esetében: 0 euró;

b) a Dow Chemical esetében: 64,575 millió euró, amelyből:

i) 60,27 millió euró tekintetében egyetemlegesen felelős a Dow Deutschlanddal;

ii) 47,355 millió euró tekintetében egyetemlegesen felelős a Dow Deutschland Anlagengesellschafttal és a Dow Europe-pal;

c) az Eni és a Polimeri esetében egyetemlegesen: 272,25 millió euró;

d) a Shell Petroleum, a Shell Nederland és a Shell Nederland Chemie esetében egyetemlegesen: 160,875 millió euró;

e) az Unipetrol és a Kaučuk esetében egyetemlegesen: 17,55 millió euró;

f) a Stomil esetében: 3,8 millió euró.

30 A megtámadott határozat rendelkező részének 3. cikke úgy rendelkezik, hogy az 1. cikkben felsorolt vállalkozások haladéktalanul szüntessék meg az ugyanebben a cikkben meghatározott jogsértéseket, amennyiben ezt eddig nem tették meg, és ezen túl tartózkodjanak az 1. cikkben megállapított jogsértéssel azonos, illetve minden hasonló tárgyú vagy hatású magatartástól vagy gyakorlattól.

## Az eljárás és a felek kérelmei

- 31 A Törvényszék Hivatalához 2007. február 16-án benyújtott keresetlevelével az Eni előterjesztette a jelen keresetet.
- 32 A Törvényszék elnöke 2009. március 31-i határozatában a tanács egyik tagjának akadályoztatása miatt a tanács kiegészítése céljából N. Wahlt jelölte ki.
- 33 Az előadó bíró jelentése alapján a Törvényszék (első tanács) a szóbeli szakasz megnyitása mellett döntött.
- 34 A Törvényszék az eljárási szabályzatának 64. cikkében előírt pervezető intézkedések keretében felhívta a feleket, hogy nyújtsanak be bizonyos iratokat, és válaszoljanak bizonyos kérdésekre. A felek e felszólításoknak a kitűzött határidőn belül eleget tettek.
- 35 A 2009. október 12-i tárgyaláson a Törvényszék meghallgatta a felek szóbeli előadásait és a Törvényszék szóbeli kérdéseire adott válaszaikat.
- 36 Az Eni azt kéri, hogy a Törvényszék:
- semmisítse meg a megtámadott határozatot abban a részében, amelyben az őt teszi felelőssé a szóban forgó bírság tárgyát képező magatartásokért;

- másodlagosan: törölje vagy csökkentse a megtámadott határozat 2. cikkében veleszemben kiszabott bírság összegét;
- a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére.

<sup>37</sup> A Bizottság azt kéri, hogy a Törvényszék:

- utasítsa el a keresetet;
- az Enit kötelezze a költségek viselésére.

## **A jogkérdésről**

<sup>38</sup> Az Eni kérelmei alátámasztására két jogalapra hivatkozik. Első jogalapjában az Eni azt vitatja, hogy a Bizottság őt tette felelőssé a jogsértésért. Második jogalapjában az Eni arra hivatkozik, hogy a Bizottság tévesen határozta meg a bírság összegét.

*A – A megtámadott határozat részleges megsemmisítésére irányuló kérelmekről**1. A jogsértés Eninek történt jogellenes betudására alapított első jogalapról*

- <sup>39</sup> Az Eni azt állítja, hogy a megtámadott határozat szerint a társasági tőkében való 100%-os részesedés azt a vélelmet vonja maga után, hogy az anyavállalat meghatározó befolyást gyakorol leányvállalatának magatartására, ami kizárja, hogy utóbbi teljesen önállóan határozza meg saját üzletpolitikáját. Ebben az esetben, ahogyan az Eni értelmezi a megtámadott határozatot, megfordul a bizonyítási teher, így az érintett vállalkozásnak kell bizonyítania, hogy nem megalapozott a tőke egészének ellenőrzésén alapuló vélelem.
- <sup>40</sup> Az Eni első jogalapja négy részre osztható. Az első rész keretében az Eni úgy véli, hogy a Bizottság téves kritériumot alkalmazott az anyavállalat felelősségének értékelésekor. A második rész keretében az Eni előadja, hogy a Bizottság tévesen állapította meg az ő objektív felelősségét. A harmadik rész keretében az Eni úgy érvel, hogy a közigazgatási eljárás során olyan bizonyítékokat szolgáltatott, amelyek alapján a Bizottságnak arra a következtetésre kellett volna jutnia, hogy az Eni nem befolyásolta a Syndial/Polimeri üzletpolitikáját. A negyedik rész keretében az Eni azt állítja, hogy a Bizottság megsértette a tőketársaságok korlátozott felelősségének elvét és a felelősségre vonatkozó közös elveket.

a) A jogsértés betudhatósági feltételeinek téves alkalmazására alapított első részről

## A felek érvei

- 41 Arra hivatkozva, hogy a Bizottságra hárul a versenyszabályok megsértésével kapcsolatos bizonyítási teher (a Bíróság C-185/95. P. sz., Baustahlgewebe kontra Bizottság ügyben 1998. december 17-én hozott ítélete [EBHT 1998., I-8417. o.] és az 1/2003 rendelet 2. cikke), az Eni úgy véli, hogy a megtámadott határozatban elfogadott bizottsági megközelítés ellentétes az ítélkezési gyakorlattal és a Bizottság saját gyakorlatával.
- 42 Az ítélkezési gyakorlat kapcsán elsősorban azokra az ítéletekre hivatkozva, amelyek a Stora Kopparbergs Bergslags kontra Bizottság ügyben a Törvényszék (a T-354/94. sz., Stora Kopparbergs Bergslags kontra Bizottság ügyben 1998. május 14-én hozott ítélet [EBHT 1998., II-2111. o.]), illetve fellebbezés folytán a Bíróság hozott (a C-286/98. P. sz., Stora Kopparbergs Bergslags kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítélet [EBHT 2000., I-9925. o.], a továbbiakban: Stora-ügyben hozott ítélet), az Eni úgy véli, hogy ezek az ítéletek megerősíti azt az elvet, amely szerint a leányvállalat magatartásáért való felelősség csak akkor tudható be az anyavállalatnak, ha a leányvállalat a piaci magatartását nem önállóan határozza meg, hanem lényegében az anyavállalat által neki adott utasításokat követi (a fent hivatkozott Stora Kopparbergs Bergslags kontra Bizottság ügyben hozott ítélet). Az Eni szerint a Bíróság ebben a körben megerősítette, hogy önmagában a tőkében való részesedés nem alapozza meg a versenyszabályok megsértéséért való felelősséget (a fent hivatkozott Stora-ügyben hozott ítélet). Az Eni hivatkozik továbbá Mischo főtanácsnoknak a fent hivatkozott Stora-ügyre vonatkozó indítványára (EBHT 2000., I-9928. o.), amelyet szerinte a Bíróság is elfogadott. Ebben az ügyben a közigazgatási eljárás során tanúsított felperesi magatartás és az, hogy a Stora-csoport több társasága is részt vett a kartellben, arra engedett következtetni, hogy a leányvállalataiban meglévő 100%-os részesedése elegendő volt ahhoz, hogy a leányvállalatai cselekményeiért a Stora-t tartásák felelősnek. Az Eni ebből arra következtet, hogy csak nagyon sajátos, és minden

esetben kiegészítő körülmények alapozzák meg a csoport élén álló társaság felelősségét, anélkül hogy további vizsgálat lenne szükséges annak igazolására, hogy ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt leányvállalatának az EK 81. cikkbe ütköző magatartására.

- 43 Az Eni megítélése szerint a Bíróság hasonló következtetésekre jutott későbbi ügyekben is, ahol hasonló kérdést taglalt. Az Eni e tekintetben a Bíróság C-196/99. P. sz., Aristrain kontra Bizottság ügyben 2003. október 2-án hozott ítéletére [EBHT 2003., I-11005. o.], valamint a C-189/02. P., C-202/02. P., C-205/02. P., C-208/02. P. és C-213/02. P. sz., Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. június 28-án hozott ítéletére (EBHT 2005., I-5425. o.) hivatkozik. Ezek az ítéletek, bár testvérvállalatokra vonatkoznak, mégis relevánsak, mivel megerősítik azt, hogy ahhoz, hogy megállapíthassa a csoporton belül felelős jogi személyt, a Bizottságnak alaposan meg kell vizsgálnia az e csoporthoz tartozó vállalkozások közötti kapcsolatok összességét. Az Eni hivatkozik továbbá a Bíróság C-222/04. sz., Cassa di Risparmio di Firenze és társai ügyben 2006. január 10-én hozott ítéletére [EBHT 2006., I-289. o.] is. A Bizottság állításával szemben ez az ítélet nem gyengíti az Eni álláspontját. Azt mondja ki ugyanis, hogy a 100%-os tőkerészesedés nem jelent tényleges befolyásgyakorlást az ügyvezetés felett.
- 44 Az Eni szerint a Törvényszék még nem állapította meg, hogy a 100%-os részesedés olyan társaságban, amely a versenyszabályokat valójában megsértette, önmagában megalapozná az anyavállalat felelősségét olyan más bizonyítékok hiányában, amelyek igazolhatnák, hogy utóbbi ténylegesen a részesedésén alapuló befolyást gyakorolt. Az Eni ezzel kapcsolatban olyan „ténykörülményeket” hoz fel, amelyeket a Törvényszék állapított meg bizonyos ügyekben, és amelyek lehetővé tették a tőkerészesedésen alapuló vélelem megerősítését.
- 45 Az Eni elismeri, hogy két újabb ítéletben a Törvényszék megállapította, hogy amennyiben az anyavállalat 100%-os ellenőrzést gyakorol a jogsértésben vétkes leányvállalata felett, megdönthető vélelem áll fenn, amely szerint az említett anyavállalat ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt leányvállalata magatartására, és ezért az anyavállalatra hárul az a feladat, hogy e vélelmet a leányvállalata önállóságát alátámasztó bizonyítékok szolgáltatásával megdöntse (a Törvényszék T-314/01. sz., Avebe kontra



Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítélete [EBHT 2006., II-3085. o.], valamint a T-330/01. sz., Akzo Nobel kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítélete [EBHT 2006., II-3389. o.]). Ugyanakkor azt állítja, hogy e két ítélet alapos tanulmányozása azt mutatja, hogy azokat a bizottsági határozatokat, amelyekben az anyavállalatokat teszik felelőssé a leányvállalataik által elkövetett versenyjogsértések miatt, több olyan, az Eni által is említett részletkörülmény miatt ítélték ezen a ponton jogszerűnek, amelyek nem pusztán a tőkerészesedésre vezethetők vissza.

- 46 Az Eni azt állítja, hogy a Törvényszék T-43/02. sz., Jungbunzlauer kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítélete (EBHT 2006., II-3435. o.), amelyet a Bizottság a beadványaiban említett, a felelősséggel kapcsolatos vélelemre csak mellékesen tér ki, és pusztán abból a célból, hogy kinyilvánítsa, hogy az az adott esetben nem alkalmazható. Ezenkívül az Eni hangsúlyozza, hogy a Jungbunzlauer Holding AG anyavállalat nem volt részese a szankcionált jogsértésnek, noha ezen ügy felperesében és a Jungbunzlauer GmbH-ban 100%-os tulajdoni részesedéssel bírt.
- 47 Az Eni ebből arra következtet, hogy különösen a fenti 45. pontban hivatkozott Avebe kontra Bizottság ügyben hozott ítélet fényében annak esetleges vélelme, hogy az anyavállalatnak „meghatározó befolyása” van a 100%-os tulajdonában lévő leányvállalatra, csak akkor jöhet szóba, ha a 100%-os tulajdoni részesedés mellett más, „kellőképpen jelentős ténykörülmények” is felmerülnek. Mindenesetre az érintett társaságnak mindig lehetőséget kell kapnia, hogy „e [vélelmet] megfelelő bizonyítékok szolgáltatásával [megdöntse] a Bizottság előtti közigazgatási eljárás során” (a fenti 45. pontban hivatkozott Akzo Nobel kontra Bizottság ügyben hozott ítélet).
- 48 Az Eni szerint álláspontját ezenkívül megerősítette a Törvényszék T-109/02., T-118/02., T-122/02., T-125/02., T-126/02., T-128/02., T-129/02., T-132/02. és T-136/02. sz., Bolloré és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2007. április 26-án hozott ítélete (EBHT 2007., II-947. o.). Ezen ítélet kifejezetten azt mondja ki, hogy jogilag megalapozatlan az a bizottsági elgondolás, amely szerint a 100%-os tőkerészesedésre alapított vélelem önmagában az anyavállalat felelősségére enged

következtetni. Természetesen a 100%-os tőkerészesedés olyan ténykörülmény, amely utalhat a meghatározó befolyásra, de önmagában nem elegendő annak bizonyítására. Ezen ítélet szerint ugyanis ilyen esetben a részesedési arányon kívül más körülmény bizonyítására is szükség van.

- 49 A Bizottság korábbi határozathozatali gyakorlatával kapcsolatban az Eni megjegyzi, hogy az EK 81. cikk és az EGT 53. cikk alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/E-1/37.773 – AMCA-ügy) 2005. január 19-én hozott bizottsági határozat (a továbbiakban: AMCA-ügyben hozott határozat) elfogadásáig az EK 81. cikk megsértéséért soha nem tettek felelőssé társaságot azért, mert egy másik társaság felett gyakorolt ellenőrzést. Ha nincs más bizonyíték, a Bizottság nem háríthatja és nem terjesztheti ki a felelősséget a csoport élén álló társaságra.
- 50 Az Eni különösen az EK 81. cikk és az EGT 53. cikk alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/E-1/38.240 – „ipari csövek”-ügy) 2003. december 16-án hozott bizottsági határozatra (összefoglaló: HL 2004. L 125., 50. o.), valamint az EK 81. cikk alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/C.38.281/B.2 – „nyersdohány – Spanyolország”-ügy) 2004. október 20-án hozott bizottsági határozatra és a (COMP/C.38.281/B.2 – „nyersdohány – Olaszország”-ügy) 2005. október 20-án hozott bizottsági határozatra hivatkozik. Az Eni azokra a tanulságokra hivatkozik, amelyeket maga vont le e határozatokból, amelyekre vonatkozóan a második kifogásközlés alkalmával részletes elemzésre került sor.
- 51 Az Eni szerint e határozatok azt mutatják, hogy a Bizottság gyakorlata kétségkívül az volt, legalábbis 2005-ig, hogy a leányvállalat üzletpolitikájára gyakorolt befolyás megállapítása során nem tulajdonított döntő jelentőséget annak, ha a jogsértésben ténylegesen részt vevő leányvállalat egésze az anyavállalat tulajdonában volt. Az Eni szerint a 100%-os vagy majdnem 100%-os részesedés „enyhíti”, de semmiképpen nem szünteti meg a Bizottságra háruló bizonyítási terhet. Az Eni ezután megemlíti azokat a bizonyító körülményeket, amelyeknek a Bizottság különös jelentőséget tulajdonított

más határozatokban. Szerinte e körülmények egyike sem merül fel az Eni és a Polimeri, illetve Syndial között fennálló kapcsolatokban.

52 Az Eni ezenkívül megjegyzi, hogy ismeri az ítélkezési gyakorlatot, amely a versenyjogi bírságok alkalmazása terén elutasít minden, a Bizottság korábbi határozathozatali gyakorlatán alapuló kifogást. Ugyanakkor azt állítja, hogy a Törvényszék e rendelkezés alkalmazása során (így különösen a 17. rendelet 15. cikke esetén) minden esetben megállapította, hogy a Bizottságnak tiszteletben kell tartania a jog általános elveit, köztük az egyenlő bánásmód közösségi bíróságok által értelmezett elvét (a Törvényszék T-59/02. sz., Archer Daniels Midland kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítélete [EBHT 2006., II-3627. o.]). Szerinte tehát a Bizottság által gyakorolni kívánt diszkrecionális jogkört mégiscsak korlátozza az alapvető elvek tiszteletben tartása. Ráadásul különbséget kell tenni a bírságösszeg meghatározása, amely tekintetében a Bizottság diszkrecionális jogkörrel rendelkezik, valamint a jogsértésért felelős jogalany vagy jogalanyok megállapítása között. Az utóbbi esetben a Bizottságnak nincs diszkrecionális jogköre. Az Eni szerint ezt Kokott főtanácsnok is megerősíti a C-280/06. sz., ETI és társai ügyre vonatkozó indítványában (a Bíróság 2007. december 11-én hozott ítélete [EBHT 2007., I-10893. o., I-10896. o.]). A Bizottság tehát nem hivatkozhat e jogkörére annak érdekében, hogy saját korábbi határozathozatali gyakorlatától eltérjen. Végül az Eni hangsúlyozza, hogy a bizottsági gyakorlat megváltoztatását nem kíséri olyan megfelelő és külön indokolás, amely szükséges abban az esetben, ha az intézmény el kíván térni a korábban alkalmazott gyakorlattól. Az Eni úgy véli, hogy az ilyen indokolás annál is inkább szükséges a jelen esetben, mivel ez az új irányvonal odavezet, hogy olyan jogalanyokat tesznek felelőssé, akik egyáltalán nem vettek részt a szankcionált jogsértésekben (a Törvényszék T-38/92. sz., AWS Benelux kontra Bizottság ügyben 1994. április 28-án hozott ítélete [EBHT 1994., II-211. o.]).

53 Végző soron az Eni úgy véli, hogy a Bizottság – mivel a felrótt magatartásokért való felelősséget neki tudta be, és ezt önmagában azon vélelemre alapozta, hogy a 100%-os tőkerészesedésének köszönhetően meghatározó befolyása volt a Polimeri felett – megsértette az anyavállalatok által a leányvállalataik által elkövetett jogsértésekért viselt felelősségre vonatkozó elveket, amelyeket a közösségi ítélkezési gyakorlat az EK 81. cikk, az EK 82. cikk valamint az 1/2003 rendelet 2. cikke kapcsán munkált ki,

és amely ítélkezési gyakorlat a Bizottságra telepíti a versenyszabályok megsértésével kapcsolatos bizonyítási terhet.

54 A megtámadott határozatban szereplő és a Bizottság által a beadványaiban hivatkozott „egyéb szempontokkal” kapcsolatban az Eni mindenekelőtt megjegyzi, hogy a hivatkozott alá- és fölrendeltségi viszonyok a leányvállalatokon belül maradtak, és nem terjedtek át a feljebb lévő társaságokra. A Bizottság pusztán azt emeli ki, hogy az anyavállalatnak általában jogában állt az igazgatótanács kinevezése. Tehát nem egy önálló ellenőrzési szempontról van szó. Továbbá nem minősül ilyen szempontnak az sem, hogy az Eni soha nem választotta le tevékenységeit a vegyiparról. Ez az állítás, amely szerinte értelmetlen, nem is szerepel a megtámadott határozatban. Végül pedig a Bizottság által említett „szervezeti átalakításokat” a megtámadott határozat hozta fel abból a célból, hogy megkérdőjelezze az Eni által felhozott egyik szempont relevanciáját. Ezenkívül ezek az átalakítások azt mutatják, hogy a nem lényeges tevékenységek, közöttük a vegyipari tevékenység, más ágazatokkal szemben az elkülönült társaságok keretei között maradtak.

55 A Bizottság az első jogalap első részének elutasítását kéri. Lényegében úgy véli, hogy amennyiben egy anyavállalat leányvállalata tőkéjének 100%-ával rendelkezik, fennáll a vélelem, hogy az anyavállalat meghatározó befolyást gyakorol a leányvállalata magatartására.

#### A Törvénszék álláspontja

56 A Bizottság a megtámadott határozatban kifejti, hogy az anyavállalat felelősnek tekinthető leányvállalata jogellenes magatartásáért, amennyiben az utóbbi nem önállóan határozza meg piaci magatartását. A Bizottság e tekintetben többek között

a vállalkozás versenyjogi fogalmára hivatkozik (a megtámadott határozat (333) és (334) preambulumbekzdése). A Bizottság előadja továbbá, hogy feltételezheti, hogy egy 100%-os tulajdonban álló leányvállalat lényegében azokat az utasításokat követi, amelyeket az anyavállalat ad a számára, anélkül hogy meg kellene vizsgálni, vajon az anyavállalat e hatáskörét ténylegesen gyakorolta-e. Az anyavállalatra vagy a leányvállalatra hárul e vélelem olyan bizonyítékok szolgáltatásával való megdöntése, amelyek alátámasztják, hogy a leányvállalat önállóan határozta meg a piaci magatartását, ahelyett hogy az anyavállalat által adott utasításokat követte volna, és ekképpen kikerülnek a vállalkozás fogalma alól (a megtámadott határozat (335) preambulumbekzdése).

57 A Bizottság ezt követően kijelenti, hogy az EniChem SpA felelős a jogsértésben való közvetlen részvételért. Kifejti, hogy az Eni tevékenységét az érintett termékek tekintetében kezdetben az Eni által közvetetten, az EniChem SpA leányvállalatán keresztül irányított EniChem Elastomeri Srl biztosította. Amint a fenti 4. pontban említésre került, az EniChem Elastomeri 1997. november 1-jén egyesült az EniChem SpA-val. Az Eni 99,97%-os ellenőrzést gyakorolt az EniChem SpA felett. 2002. január 1-jén az EniChem SpA átruházta a stratégiai vegyipari tevékenységét (beleértve a BR-hez és az ESBR-hez kapcsolódó tevékenységet) a 100%-os tulajdonában álló leányvállalatára, a Polimerire. Az Eni 2002. október 21. óta közvetlenül és teljes mértékben ellenőrzi a Polimerit. 2003. május 1-jén az EniChem SpA a nevét Syndialra változtatta (a megtámadott határozat (26)–(32) és (365)–(367) preambulumbekzdése).

58 Végül a Bizottság kifejti, hogy az Eni közvetlenül vagy közvetve ellenőrzést gyakorolt az EniChem Elastomeri, az EniChem SpA, a Syndial és a Polimeri tőkéjének csaknem 100%-a felett, és szerinte több körülmény is alátámasztja azt a feltételezést, hogy az Eni meghatározó befolyást gyakorolt leányvállalatai magatartására. Továbbá emlékeztetve arra, hogy a Polimeri 2002. január 1-jén átvette az EniChem SpA vegyipari tevékenységét, és attól lehetett tartani, hogy a megtámadott határozat végrehajtásakor a Syndialnak nem lesz elegendő anyagi eszköze a bírság megfizetésére, a Bizottság úgy ítélte meg, hogy a Polimerit kell felelőssé tenni a Syndial magatartásáért, és úgy

határozott, hogy nem a Syndialt szerepelteti címzettként a megtámadott határozatban. A Bizottság ebből azt a következtetést vonta le, hogy a megtámadott határozatot a Polimerinek és az Eninek kell címezni, amelyek egyetemlegesen felelősek a jogsértésért (a megtámadott határozat (365)–(401) preambulumbekézése).

- 59 Az Eni által felhozott első jogalap első része lényegében azon jogi követelményen alapul, miszerint nem áll fenn olyan vélelem, melynek értelmében a leányvállalatában 100%-os részesedéssel rendelkező anyavállalat meghatározó befolyást gyakorolna az előbbi magatartására.
- 60 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a közösségi versenyjog a vállalkozási tevékenységekre vonatkozik, és hogy a vállalkozás fogalma minden gazdasági tevékenységet folytató jogalanyra kiterjed, függetlenül azok jogállásától és finanszírozási módjától. A Bíróság azt is megállapította, hogy ebben az összefüggésben a vállalkozás fogalmát úgy kell értelmezni, mint amely egy gazdasági egységet jelent, még akkor is, ha jogi szempontból ez az egység több természetes vagy jogi személyből áll. Ha az ilyen gazdasági egység megsérti a versenyszabályokat, a személyes felelősség elve szerint neki kell felelnie ezért a jogsértésért. A közösségi versenyjog megsértését egyértelműen azon jogi személynek kell betudni, amellyel szemben később bírság szabható ki, és a kifogásközlést ez utóbbinak kell címezni. A kifogásközlésnek azt is meg kell jelölnie, hogy a benne foglalt tényeket milyen minőségében róják fel a jogi személynek (lásd a Bíróság C-97/08. P. sz., Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítéletének [EBHT 2009., I-8237. o.] 54–57. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 61 Egyébként az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az anyavállalatnak különösen akkor lehet betudni a leányvállalat magatartását, ha utóbbi – jóllehet külön jogi személyiséggel rendelkezik – nem önállóan határozza meg saját magatartását a piacon, hanem lényegében azokat az utasításokat követi, amelyeket az anyavállalat ad a számára, különös tekintettel az említett két jogi személy közötti gazdasági, szervezeti és jogi kapcsolatokra. Hasonló esetben ugyanis az anyavállalat és leányvállalata ugyanazon

gazdasági egység részét képezi, és ily módon a fent említett ítélkezési gyakorlat értelmében egyetlen vállalkozást alkot. Ennek alapján az a tény, hogy valamely anyavállalat és annak leányvállalata egyetlen vállalkozást alkot, lehetővé teszi a Bizottság számára, hogy bírság megfizetésére kötelező határozatot címezzen az anyavállalatnak anélkül, hogy bizonyítania kellene az utóbbinak a jogsértésben való személyes részvételét (lásd a fenti 60. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 58. és 59. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

- 62 Abban a különös esetben, ha az anyavállalat rendelkezik a közösségi versenyjog szabályait sértő magatartást folytató leányvállalat tőkéjének 100%-ával, egyrészt ezen anyavállalat meghatározó befolyást gyakorolhat az említett leányvállalat magatartására, másrészt pedig fennáll azon megdönthető vélelem, amely szerint az említett anyavállalat ténylegesen meghatározó befolyást gyakorol leányvállalata magatartására. E körülmények között, ha a Bizottság bizonyítja, hogy valamely leányvállalatnak az anyavállalata az egyedüli tulajdonosa, az elegendő ahhoz, hogy arra következtethessen, hogy ez utóbbi meghatározó befolyást gyakorol e leányvállalat üzletpolitikájára. A Bizottságnak ezt követően módjában áll az anyavállalat egyetemleges felelősségét megállapítani a leányvállalatára kirótt bírság megfizetését illetően, kivéve ha a fenti vélelem megdöntésére köteles anyavállalat elegendő bizonyítékot terjeszt elő annak bizonyításához, hogy a leányvállalata önálló piaci magatartást követ. Igaz ugyan, hogy a Bíróság a fenti 42. pontban hivatkozott Stora-ügyben hozott ítélet 28. és 29. pontjában a leányvállalat tőkéjének 100%-ával való rendelkezésén kívül további körülményekre is hivatkozott, például arra a tényre, hogy nem vitatták az anyavállalatnak a leányvállalata üzletpolitikájára gyakorolt befolyását, valamint hogy a két vállalkozásnak közös volt a képviselője a közigazgatási eljárás során, e körülményeket azonban a Bíróság csupán azért említette meg, hogy ismertesse azon elemek összességét, amelyekre a Törvényszék az érvelését alapozta, és nem annak érdekében, hogy a fentebb említett vélelem alkalmazását az anyavállalat által ténylegesen gyakorolt befolyásra vonatkozó további ténykörülmények előterjesztésétől tegye függővé (lásd a fenti 60. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 60. és 62. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

- 63 Következésképpen, az Eni állításaival ellentétben, fennáll azon megdönthető vélelem, amely szerint a leányvállalata tőkéjének 100%-ával rendelkező anyavállalat meghatározó befolyást gyakorol az előbbi magatartására. Az Eni által felhozott jogi követelmény tehát téves.
- 64 Tekintettel arra, hogy az Eni a korábbi bizottsági határozathozatali gyakorlatra, valamint az egyenlő bánásmód elvének megsértésére hivatkozik, mindenekelőtt emlékeztetni kell arra, hogy a fenti 60–62. pontban említett okokból az anyavállalatnak tudható be a versenyszabályokat megsértő leányvállalat magatartása. Továbbá meg kell említeni, hogy a jogsértés anyavállalatnak való betudása a Bizottság mérlegelésére bízott lehetőség (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-125/07. P., C-133/07. P., C-135/07. P. és C-137/07. P. sz., Erste Bank der österreichischen Sparkassen kontra Bizottság egyesített ügyekben 2009. szeptember 24-én hozott ítéletének [EBHT 2009., I-8681. o.] 82. pontját, valamint a Törvényszék T-259/02–T-264/02. és T-271/02. sz., Raiffeisen Zentralbank Österreich és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2006. december 14-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-5169. o.] 331. pontját). E feltételek mellett meg kell állapítani, hogy önmagában az a tény, hogy a Bizottság a korábbi határozathozatali gyakorlatában megállapította, hogy az ügybeli körülmények nem indokolják, hogy az anyavállalatnak tudja be a leányvállalat magatartását, nem jelenti azt, hogy azt a későbbi határozatában ugyanígy kell értékelnie (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-305/94–T-307/94., T-313/94–T-316/94., T-318/94., T-325/94., T-328/94., T-329/94. és T-335/94. sz., Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság, „PVC II” egyesített ügyekben 1999. április 20-án hozott ítéletének [EBHT 1999., II-931. o.] 990. pontját). A teljesség kedvéért emlékeztetni kell arra, hogy amennyiben a vállalkozás megsértette az EK 81. cikk (1) bekezdését, nem mentesülhet a szankciók alól csupán azon indokból, hogy a másik gazdasági szereplővel szemben nem került sor bírság kiszabására, miközben az utóbbi körülményei nem is képezik a Törvényszék előtti ügy tárgyát (lásd a fent hivatkozott „PVC II” egyesített ügyekben hozott ítélet 1237. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 65 Tekintettel arra, hogy az Eni a korábbi határozathozatali gyakorlatra vonatkozó érvelésében a Bizottságra háruló indokolási kötelezettség megsértésére hivatkozik, eleendő megállapítani, hogy a megtámadott határozatban említett (a fenti 56–58. pontban hivatkozott) elemekre figyelemmel a Bizottság kellően megindokolta azokat az



okokat, amelyek miatt arra a döntésre jutott, hogy az Enit teszi felelőssé a leányvállalatai magatartásáért.

- 66 Végül pedig, tekintettel arra, hogy az Eni a korábbi határozathozatali gyakorlatra vonatkozó érvelésében a jogbiztonság elvének megsértésére hivatkozik, emlékeztetni kell arra, hogy a jelen ügyből eredő bizottsági gyakorlat az EK 81. cikk (1) bekezdésének pontos értelmezésén alapul. A jogbiztonság elve tehát nem akadályozhatja meg, hogy a Bizottság határozathozatali gyakorlata esetleg új irányt vegyen (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-99/04. sz., AC-Treuhand kontra Bizottság ügyben 2008. július 8-án hozott ítélet [EBHT 2008., II-1501. o.] 163. pontját).
- 67 Ezen okoknál fogva az Eni által előterjesztett első jogalap első részét – mint megalapozatlant – el kell utasítani.

b) Az objektív felelősség téves alkalmazására alapított második részről

A felek érvei

- 68 Az Eni szerint a Bizottság a megtámadott határozatban meghaladja az anyavállalat 100%-os tulajdonában lévő leányvállalat által elkövetett esetleges jogsértések anyavállalatnak való betudhatóságára vonatkozó egyszerű vélelmet, és eljut az anyavállalat tiszta és egyszerű objektív felelősségéhez, amelyet megdönthetetlen vélelem erősít meg. Szerinte e megközelítés ellentétes az EK 81. cikkel, valamint a személyes felelősség és a büntetések személyhez kötöttségének általános elveivel.

- 69 Az Eni különösen azt hangsúlyozza, hogy a Bizottság elvi jelleggel kimondta, hogy a vélelem megdöntésére felhozott érvek a lényegét tekintve nem bírtak jelentőséggel. Szerinte ez az álláspont azt igazolja, hogy a megtámadott határozat gyakorlatilag olyan felelősséget hoz létre, amelyet nem lehet kétségbe vonni. A Bizottság így nem tulajdonított jelentőséget annak, hogy nem volt információáramlás a leányvállalatok és az anyavállalat között, nem volt vertikális irányítás a csoporthoz tartozó különböző társaságok között, és nem vette figyelembe azt sem, hogy az Eni a vegyipari ágazat vállalkozásaival szemben egyszerű pénzügyi holdingként működött, sem pedig azt, hogy a csoport élén álló társaság tudott-e arról, hogy a leányvállalatai esetleg megsértették a versenyjogot.
- 70 Az a körülmény, hogy az Eni nevezte ki a leányvállalatainál „közvetlenül vagy közvetve” „ha nem is az összes igazgatósági tagot, de azok többségét,” a Bizottság számára önmagában elegendő bizonyíték volt ahhoz a döntéshez, hogy a versenyszabályok Syndial/Polimeri általi feltételezett megsértését neki tudja be. Azonban a teljes (vagy akár csak a többségi) tőkerészesedés birtokban tartása természetesen magában foglalja e jogkört. Ezért az Eni nem tudja, hogy mi lehet az az ellenkező bizonyíték, amellyel e vélelem megdönthető.
- 71 Az AMCA-ügyben hozott határozat (lásd a fenti 49. pontot), amelyet az Eni elemzés alá von, szerinte azt mutatja, hogy erősödik a Bizottság azon szándéka, hogy az anyavállalati felelősséget objektívvá tegye. Ez a személyes felelősség és a büntetések személyhez kötöttsége alapvető elveinek megsértését jelenti, mivel az anyavállalat felelőssége jogi szempontból elkülönülő személyek közötti részesedés egyszerű birtokban tartásán alapul. Egyúttal maga után vonja a jogszerűség elvének megsértését is.
- 72 Természetesen a személyes felelősség elvét árnyalni kell, ha közigazgatási eljárásban alkalmazzák, és jogi személyekről van szó, amelyek kapcsán nem lehet a szó szoros értelmében vett vétkességet feltételező szándékról beszélni. Ennek ellenére még a kollektív szervezetek is „képesek arra, hogy megszegjék a rájuk vonatkozó szabályokat”,

aminek „következménye világos: nem róható fel nekik olyan jogsértés, amelyet nem követtek el” (Ruiz-Jarabo Colomer főtanácsnoknak a C-204/00. P., C-205/00. P., C-211/00. P., C-213/00. P., C-217/00. P. és C-219/00 P. sz., Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekre vonatkozó indítványa (a Bíróság 2004. január 7-én hozott ítélete [EBHT 2004., I-123. o., I-133. o.]). Amint az ítélkezési gyakorlat is több alkalommal megerősítette: bizonyos, hogy a szóban forgó jogsértések jellegére, valamint az ennek okán kiszabott szankciók jellegére és súlyára tekintettel az e jogsértések elkövetéséért való felelősség személyes jellegű (a Bíróság C-49/92. P. sz., Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben 1999. július 8-án hozott ítélete [EBHT 1999., I-4125. o.]), továbbá egy jogi személyt kizárólag a neki személyesen felróható tényekért lehet felelősségre vonni (a Bíróság C-65/02. P. és C-73/02. P. sz., ThyssenKrupp kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. július 14-én hozott ítélete [EBHT 2005., I-6773. o.]). A Törvényszék ezekre az elvekre emlékeztetett a T-279/02. sz., Degussa kontra Bizottság ügyben 2006. április 5-én hozott ítéletében (EBHT 2006., II-897. o.), és a T-304/02. sz., Hoek Loos kontra Bizottság ügyben 2006. július 4-én hozott ítéletében (EBHT 2006., II-1887. o.). Annak a személynek az azonosítása során, akinek a jogsértés felróható, soha nem lehet figyelmen kívül hagyni a személyes felelősséget, amely így szükségképpen ahhoz a szerephez kötődik, amelyet a határozatban címzett vállalkozás játszott a kartellel érintett ágazatban. Ebből következik, hogy a versenyjogi felelősség nem a tőkerészesedésen, hanem a vállalatirányítás felelősségén alapul.

<sup>73</sup> Végül az Eni a megtámadott határozattal kapcsolatban az indokolás hiányára hivatkozik. Így szerinte a Bizottság azt állítja, hogy a leányvállalat és az anyavállalat közötti információáramlás lényegtelen, noha részletesen elemezte ezeket az információáramlásokat és azokat a kötelezettségeket, amelyek az állítólagos versenyellenes magatartásban ténylegesen részt vevő személyeket terhelte. Továbbá szerinte nem meggyőző ezen elemzés eredménye, mivel ez alapján nem lehet eljutni az Eniig (a megtámadott határozat (376) preambulumbekzdése). Márpedig tekintettel arra, hogy újszerű a Bizottság álláspontja a versenyszabályok megsértéséért való felelősség alapjával kapcsolatban, úgy tűnik, hogy ez a felületes indokolás nem felel meg az EK 253. cikknek. Az Eni e tekintetben megjegyzi, hogy „a Bizottság feladata, hogy kimerítően kifejtesse indokolását, ha jelentősen meghaladja korábbi határozatait” (a Bíróság 73/74. sz.,

Groupement des fabricants de papiers peints de Belgique és társai kontra Bizottság ügyben 1975. november 26-án hozott ítélete [EBHT 1975., 1491. o.]).

- <sup>74</sup> A Bizottság az első jogalap második részének elutasítását kéri. Lényegében azt állítja, hogy a megtámadott határozat nem az objektív felelősség alkalmazásán alapul.

#### A Törvényszék álláspontja

- <sup>75</sup> Az első jogalap második részében az Eni abból az előfeltevésből indul ki, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban azt a megdönthetetlen vélelmet állította fel, hogy a leányvállalataiban 100%-os tulajdoni részesedéssel rendelkező anyavállalat felelős a leányvállalatai cselekményeiért.
- <sup>76</sup> Ezen előfeltevés azonban hibás.
- <sup>77</sup> A megtámadott határozatban ugyanis a Bizottság világosan kimondta, hogy feltételezheti, hogy a kizárólagos tulajdonban lévő leányvállalat lényegében az anyavállalat által neki adott utasításokat követi, anélkül hogy vizsgálnia kellene, hogy az anyavállalat ténylegesen gyakorolta-e ezt a jogkört, továbbá hogy az anyavállalatra vagy a leányvállalatra hárul-e vélelem megdöntése. A Bizottság e tekintetben kifejtette, hogy bizonyítékokat lehet felhozni annak alátámasztására, hogy a leányvállalat önállóan határozta meg a piaci magatartását, ahelyett hogy az anyavállalat által adott utasításokat követte volna, hogy ekképpen kikerüljenek a vállalkozás fogalma alól (a megtámadott határozat (335) preambulumbekzdése).

- 78 Ebből következik, hogy az Eni állításával szemben a Bizottság nem állított fel megdönthetetlen vélelmet a megtámadott határozatban. Az a körülmény, hogy a Bizottság a megtámadott határozat (383)–(394) preambulumbekkezdésében elutasította azokat az érveket, amelyeket az Eni hozott fel a leányvállalatai 100%-os ellenőrzéséből eredő vélelem megdöntésére, nem teszi az említett vélelmet megdönthetetlenné. A Bizottság nem tett mást, mint kifejtette az álláspontját, amely szerint az Eni által felhozott érvek nem alkalmasak e vélelem megdöntésére. Ez nem akadályozta annak, hogy az Eni egyébiránt a jelen jogalap harmadik részében vitassa a Bizottság ezzel kapcsolatos álláspontját.
- 79 Ebből az is következik, hogy e tekintetben megalapozatlan az indokolás hiánya, amelyet az Eni felhozott.
- 80 Ezen okoknál fogva az Eni által előterjesztett első jogalap második részét – mint megalapozatlant – el kell utasítani.

c) Az Eni által felhozott körülmények elemzésében felmerült hibára alapított harmadik részből

A felek érvei

- 81 Miközben vitatja a Bizottság álláspontját az őt terhelő vélelemmel kapcsolatban, az Eni azt állítja, hogy a közigazgatási eljárás során olyan strukturált adat- és információállományra hivatkozott, amely alkalmas annak bizonyítására, hogy a vegyipari ágazatban tevékenykedő csoportbeli társaságok önállóan működtek.

- 82 Először is az Eni szerint a csoportbeli társaságok közötti információáramlás elemzésével kapcsolatban a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy „a [BR/ESBR-hez] kötődő tevékenységekért felelős személyek közötti függőségi viszonyok közvetlenül az EniChem SpA és a Polimeri [elnök-vezérigazgatójához] vezettek” (a megtámadott határozat (376) preambulumbekézése). Az Eni szerint az információáramlások alapján semmiképpen nem lehet eljutni az Eniig. Valójában a Bizottságnak csak közvetett és erőltetett módon sikerült eljutnia az operatív társaságok igazgatótanácsaihoz. Az Eni e tekintetben a megtámadott határozat (377) preambulumbekézésére utal, és azt állítja, hogy az ott leírt helyzet bármely gazdasági társaság szokványos belső szervezeti felépítését tükrözi. Azonban ebből nem lehet semmilyen következtetést levonni azzal kapcsolatban, hogy a szóban forgó operatív társaságon belül milyen szinten hozták meg a különböző határozatokat. A jelen helyzet alapvetően különbözik a más ügyekben szereplő helyzetektől, amelyekben azok a személyek, akik a leányvállalat részéről ténylegesen részt vettek a jogsértésekben, világos elszámolási kötelezettséggel tartoztak az anyavállalattal szemben. Az Eni ezzel kapcsolatban több bizottsági határozatra hivatkozik. Az Eni úgy véli, hogy helyzete e tekintetben eltér a Dow, a Shell és az Unipetrol helyzetétől.
- 83 Az Eni szerint a Bizottság, anélkül hogy azt megindokolta volna, azt állította, hogy neki „nem [kellett] bizonyítékot szolgáltatni az információáramlás meglétéről ahhoz, hogy alkalmazza a vélelmet” (a megtámadott határozat (392) preambulumbekézése), továbbá hogy „nem bír jelentőséggel az [Eni] azon állítása, amely szerint egyáltalán nem tudott [a leányvállalatai versenyellenes magatartásáról]” (a megtámadott határozat (383) preambulumbekézése). Márpedig szerinte a csoportbeli társaságok közötti információáramlás megállapítása, és ebből következően az, hogy az anyavállalat tisztában volt a leányvállalatának piaci magatartásával, olyan releváns bizonyíték, amely azt hivatott igazolni, hogy a csoport élén álló társaság ténylegesen részt vett a leányvállalatai tevékenységeinek irányításában.
- 84 Továbbá helytelen az az állítás, amely szerint „egyáltalán nem szükséges a leányvállalati tevékenységek napi irányításának ellátása ahhoz, hogy az üzletpolitikára meghatározó befolyást gyakoroljanak” (a megtámadott határozat (384) preambulumbekézése), mivel a „meghatározó befolyás”, amelyet az anyavállalat gyakorol a leányvállalat piaci

magatartására, magában foglalja, hogy az előbbi aktívan részt vesz az utóbbi irányításában. A jelen esetben nincs olyan bizonyíték, amely alátámasztja, hogy a Syndial/Polimeri üzletpolitikáját és céljait az Eni határozta meg. Az Eni hozzáteszi, hogy a Bizottság a Törvényszék elé benyújtott beadványaiban arra tett kísérletet, hogy csökkentse e körülmény jelentőségét, úgy gondolván, hogy legfeljebb a vélelmet kiegészítő „járulékos elemről” van szó. Ez ugyanakkor azt igazolja, hogy nem lehet az Eninek betudni a jogsértésért való felelősséget.

- 85 Másodszor az Eni kifejti, hogy a közigazgatási eljárásban úgy érvelt, hogy soha nem volt közvetlenül aktív a jogsértéssel érintett ágazatban. Azt is hangsúlyozta, hogy a vegyipari tevékenység nem tartozik a fő tevékenységi köréhez. Azt állítja, hogy az 1990-es években holdingtársaságból operatív társasággá alakult át, és olyan összetett folyamaton ment keresztül, amelynek során különböző osztályokba sorolta át a tevékenységeit, a vegyipari jellegű tevékenységekkel pedig felhagyott. Továbbá az említett tevékenységeket ésszerűsítette, és ez a folyamat 2002 során zárult le azáltal, hogy a csoport valamennyi vegyipari tevékenységét a Polimerire telepítették. A Polimeri nettó nyeresége 2002-ben különös tekintettel az érintett ágazatra – az Eni azévi nyereségéhez képest – azt mutatja, hogy a vegyipari tevékenységek viszonylagos jelentőségű szerepet játszanak a csoport iparpolitikájában. A vegyipari ágazat önállóságát a csoport vállalatirányítási szabályai is alátámasztják, amelyeket az Eni a közigazgatási eljárás során felvázolt. Egész pontosan a leányvállalatok ipari stratégiájára vonatkozó döntéseket e vállalkozások különböző „operatív osztályain” és „egységein” belül vitatták meg és fogadták el, anélkül hogy az igazgatótanács tagjai vagy az operatív társaság elnöke, vagy az anyavállalati szinten akár más személy közvetlenül részt vett volna ebben. Ezenkívül az Eni alapszabálya és vállalatirányítási szabályai azt mutatják, hogy a leányvállalatai tekintetében egyszerű technikai és pénzügyi koordinátori szerepe van, és ha szükséges, pénzügyi segítséget nyújt. A megtámadott határozatban nem került említésre az a feltételezett anyagi támogatás, amelyet az Eni nyújt a

leányvállalatainak, és a Bizottság megemlítette a Törvényszék elé benyújtott beadványaiban. Végeredményben pedig szerinte lényegtelen ez a körülmény, mivel minden részvényes részt vehet pénzügyi műveletekben azon társaság tekintetében, amelyben részesedéssel bír.

- <sup>86</sup> A megtámadott határozat (387), (388), (390) és (391) preambulumbekzdéseire hivatkozva az Eni úgy véli, hogy a Bizottság felületesen, sőt nyilvánvalóan jogsértő módon vizsgálta meg a közigazgatási eljárásban közölt adatokat. A megtámadott határozat módszeresen figyelmen kívül hagy minden olyan körülményt, amely gyengítheti a Bizottság kezdeti előfeltevését, nevezetesen azt, hogy azt a társaságot, amely 100%-os ellenőrzést gyakorol egy másik társaság felett, minden esetben felelősnek kell tekinteni e leányvállalat magatartásáért.
- <sup>87</sup> Ezenkívül az az állítás, amely szerint „az anyavállalat fő tevékenységének meghatározása és szerepének »holdingtársaságként« való leírása nem jelent olyan érvet, amely a leányvállalat tényleges önállóságát bizonyítja”, ellentétes a Bizottság állandó gyakorlatával, amelyet legutóbb a „nyersdohány – Olaszország”-ügyben erősített meg (lásd a fenti 50. pontot). Az ilyen eltérő bánásmód, amelyet egyébként nem is indokoltak, a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvét is sérti, amelyet a Bizottságnak a diszkrecionális jogkörének gyakorlása során tiszteletben kell tartania.
- <sup>88</sup> Az Eni azt is hangsúlyozza, hogy legalább 2001-ig nem volt 100%-os közvetlen részesedése a BR-t és ESBR-t termelő és azokra vonatkozóan kereskedelmi tevékenységet végző vállalkozásokban, valamint csak 2002. október 21-én, azaz a közigazgatási eljárás befejeztével szerezte meg a Polimeri tőkéjét. Az az érv pedig, amely szerint az Eni „folyamatosan átszervezte a leányvállalatok tevékenységeit”, nem támasztja alá a Bizottság álláspontját.



- 89 Harmadszor az Eni szerint a Bizottság megállapította, hogy „nem lehet jelentős, még kevésbé döntő tényezőnek tekinteni azt, hogy a vállalatirányításban nem volt átfedés” (a megtámadott határozat (393) preambulumbekzdése). Szerinte a Bizottság ezzel az állítással kerülte el, hogy állást foglaljon azokról a bizonyítékokról, amelyeket az Eni hozott fel a közigazgatási eljárásban, és amelyek azt igazolják, hogy nem volt olyan személy, aki egyidejűleg látott el vállalatirányítási feladatokat a BR és az ESBR ágazathoz tartozó társaságoknál és az anyavállalatnál.
- 90 Végül az Eni szerint a Bizottság a Törvényszék elé benyújtott beadványaiban úgy vélte, hogy ahhoz, hogy meg lehessen dönteni azt a vélelmet, amely a jogsértést elkövető leányvállalatban 100%-os részesedéssel rendelkező anyavállalatot terheli, különleges és szokatlan körülményekre kell hivatkozni. Ez az álláspont azt igazolja, hogy az ellenőrző részesedés minden olyan esetben, amely a közösségi jognak megfelel, az anyavállalatot pusztán emiatt egyetemlegesen felelősnek kell tartani a versenyszabályoknak a leányvállalata általi esetleges megsértéséért. Szerinte a Bizottság elgondolása szélsőséges és túlzó, szembemegy korábbi gyakorlatával, és így egyenlőtlen bánásmódhoz vezet.
- 91 Végző soron az Eni úgy véli, hogy az általa a leányvállalatai önállóságának alátámasztására szolgáltatott bizonyítékokat a Bizottság egyrésztől anélkül vizsgálta meg és utasította el, hogy azokat összefüggésükben és összességükben értékelte volna, másrésztől pedig olyan általános kifejezésekkel utasította el, hogy ezekből nem lehet megérteni az elutasítás indokát. Szerinte ez egyúttal a gondos ügyintézés elvének nyilvánvaló megsértését is jelenti.
- 92 A Bizottság az első jogalap harmadik részének elutasítását kéri. Lényegében arra hivatkozik, hogy az Eni által előterjesztett bizonyítékok nem elégségesek a jelen esetben fennálló vélelem megdöntéséhez.

## A Törvényszék álláspontja

- 93 Az első jogalap első része keretében kifejtett okokból a Bizottság feltételezhette azon tény alapján, hogy az Eni közvetlenül vagy közvetve a leányvállalatainak egyedüli tulajdonosa, hogy az előbbi meghatározó befolyást gyakorol utóbbiak magatartására.
- 94 Ennélfogva az Eni feladata e vélelem megdöntése annak bizonyításával, hogy az említett leányvállalatok önállóan határozzák meg az üzletpolitikájukat, nem képezve így az anyavállalattal gazdasági egységet, illetve egyetlen vállalkozást az EK 81. cikk értelmében.
- 95 Különösen az Eninek kell előterjesztenie minden olyan, a közte és a leányvállalatai közötti szervezeti, gazdasági és jogi kapcsolatra vonatkozó bizonyítékot, amelyről úgy véli, hogy alátámasztja azt, hogy nem képeztek egy gazdasági egységet. Az értékeléskor a Törvényszéknek ugyanis figyelembe kell vennie az elé terjesztett valamennyi elemet, amelyeknek jellege és jelentősége esetenként különböző lehet (a Törvényszék T-112/05. sz., Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2007. december 12-én hozott ítéletének [EBHT 2007., II-5049. o.] 65. pontja).
- 96 Először is az Eni az egyes érveivel lényegében azt állítja, hogy figyelemmel arra a szerepkörre, amellyel különösen az alapszabálya ruházta fel, nem gyakorolhatott meghatározó befolyást a leányvállalatai kereskedelmi ügyleteire. Egész pontosan azt állítja, hogy „egyszerű technikai és pénzügyi koordinátor” szerepét tölti be. Soha nem volt „közvetlenül aktív az érintett ágazatban”. Nem volt olyan személy, aki egyidejűleg látott el vállalatirányítási feladatokat a leányvállalatoknál és az Eninél. Szerinte ráadásul lényeges szempont, hogy az anyavállalatnak tudomása legyen a leányvállalata piaci magatartásáról. Úgy véli, hogy a jelen esetben a Bizottság által felhozott információáramlás révén nem lehet eljutni az Eniig.

- 97 Márpedig nem a jogsértésre vonatkozó, az anyavállalat és a leányvállalat közötti felbujtói viszony, még kevésbé az anyavállalatnak a jogsértésben való érintettsége teszi lehetővé a Bizottság számára, hogy a bírságot kiszabó határozatot a vállalatcsoport anyavállalatának címezze, hanem az, hogy e vállalkozások a fent említett értelemben egyetlen vállalkozást alkotnak. A leányvállalat jogsértő magatartása anyavállalatnak való betudásához ugyanis nem kell bizonyítani, hogy az anyavállalat leányvállalata politikájának egy bizonyos – a jogsértés tárgyát képező – területét befolyásolja (a fenti 95. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2007. december 12-én hozott ítélet 58. és 83. pontja). Különösen azon tény alapján, miszerint az Eni egyszerű technikai és pénzügyi koordinátori szerepet játszik, és ha szükséges, a leányvállalatai számára anyagi segítséget nyújt, nem zárható ki, hogy az említett leányvállalatok magatartására meghatározó befolyást gyakorol a csoporton belül a pénzügyi befektetések koordinációjával. A társaságok csoportjának kontextusában ugyanis az annak a társaságnak, amely egyebek mellett a csoporton belüli pénzügyi befektetéseket koordinálja, a feladata, hogy a különböző társaságokban meglévő részesedéseket egyesítse, és e társaságok egységes irányítását biztosítsa többek között a költségvetés ellenőrzése révén (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-168/05. sz., Arkema kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 30-án hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 76. pontját).
- 98 Az az állítólagos körülmény, hogy a vegyipari tevékenységeknek csak viszonylagos jelentősége van a csoport iparpolitikájában, nem alkalmas annak igazolására, hogy az Eni teljes önállóságot adott a leányvállalatainak a piaci magatartásuk meghatározásában (lásd ebben az értelemben a fenti 48. pontban hivatkozott Bolloré és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 144. pontját).
- 99 Másodszor: a Bizottság a teljesség kedvéért a megtámadott határozatban további adatokra hivatkozott, amelyek lehetővé teszik annak megállapítását, hogy az Eni meghatározó befolyást gyakorolt leányvállalatai magatartására. A Bizottság különösen azt hangsúlyozza, hogy az alá-fölé rendeltségi kapcsolatok közvetlenül az EniChem SpA (jelenleg Syndial) és a Polimeri elnök-vezérigazgatóihoz vezetnek. Az Eni nem vitatja ezt a következtetést, hanem csak azt állítja, hogy itt egy gazdasági társaság szokványos belső szervezeti felépítéséről van szó. Továbbá a Bizottság a megtámadott határozat (379) preambulumbekzdésében megjegyzi, hogy az EniChem SpA (jelenleg

Syndial) és a Polimeri elnök-vezérigazgatóinak beszámolási kötelezettségük van az igazgatótanácsaikkal szemben. Márpedig ezeket az igazgatótanácsokat közvetlenül vagy közvetve az Eni nevezte ki, amit nem is vitat.

- 100 Harmadszor: a megtámadott határozat (387), (388), (390) és (391) preambulumbekzdésével kapcsolatban az Eni által előadottakkal szemben meg kell állapítani, hogy a Bizottság nem felületesen vizsgálta meg a közigazgatási eljárásban felhozott körülményeket. A Bizottság pontos válaszokat adott az Eni által felhozott érvekre. Végeredményben az Eni nem fejt ki, hogy a Bizottság álláspontja e vonatkozásban mennyiben is lenne „nyilvánvalóan téves”, amint pedig a keresetlevelelében állítja.
- 101 Negyedszer: az Eni érveit azzal kapcsolatban, hogy a megtámadott határozat ellentétes a Bizottság határozathozatali gyakorlatával, ugyanazon okoknál fogva kell elutasítani, mint amelyeket az első jogalap első része tekintetében a fenti 64–66. pontban kifejtettünk.
- 102 Ötödször: azzal kapcsolatban, hogy az Eninek nem közvetlenül, hanem közvetve volt 100%-os tőkerészesedése a BR-t és ESBR-t termelő vállalkozásokban, úgy kell tekinteni, hogy ez a körülmény önmagában nem alkalmas annak igazolására, hogy az Eni és az érintett vállalkozások nem képeztek egy gazdasági egységet.
- 103 Hatodszor: a gondos ügyintézés elvének állítólagos megsértésével kapcsolatban emlékeztetni kell arra, hogy a közigazgatási eljárások közösségi jogrend által biztosított garanciái közé tartozik különösen ez az elv, amelyhez a hatáskörrel rendelkező intézmények azon kötelezettsége kapcsolódik, hogy az adott ügy minden lényeges körülményét gondosan és részrehajlás nélkül megvizsgálják (a Törvényszék T-44/90. sz., La Cinq kontra Bizottság ügyben 1992. január 24-én hozott ítéletének [EBHT 1992., II-1. o.] 86. pontja és a T-31/99. sz., ABB Asea Brown Boveri kontra Bizottság ügyben 2002. március 20-án hozott ítéletének [EBHT 2002., II-1881. o.] 99. pontja). Márpedig

a fenti 100. pontban hivatkozott körülményekre figyelemmel, semmi nem enged arra következtetni, hogy a Bizottság nem gondosan és részrehajlás nélkül vizsgálta meg a jelen ügy körülményeit.

- 104 A fentiek összességéből az következik, hogy az első jogalap jelen részében felhozott érvek nem alkalmasak azon tény cáfolatára, hogy az Enit és a leányvállalatait egyetlen gazdasági egységnek lehet tekinteni.
- 105 Ezen okoknál fogva az Eni által előterjesztett első jogalap harmadik részét – mint megalapozatlant – el kell utasítani.

d) A negyedik részről, amely a korlátozott tőketársasági felelősség elvének és a felelősségre vonatkozó közös elveknek a megsértésén alapul

A felek érvei

- 106 Az Eni szerint a Bizottság eljárása nem egyeztethető össze a közösségi és a nemzeti társasági jogban általában elismert elvekkel, valamint a felelősségtelepítés általuk szabott feltételeivel, amelyek megerősítik, sőt azon alapulnak, hogy az említett felelősség teljesen személyes jellegű. Szerinte a korlátozott felelősség elve elkerülhetetlenül megszüabja a felelősség betudásának feltételeit. A jogsértésért vagy jogellenes cselekményért felelős személyi kör nem terjeszthető azon leányvállalaton kívülre, amely ténylegesen megvalósítja a tényállást, annak érdekében, hogy a csoport tőkerészesedési

szerkezetén alapuló megdönthetetlen vélelem alapján az anyavállalatát – közvetve vagy közvetlenül – elérjék.

- 107 Az Eni szerint a Bizottság különösebb indokolás nélkül úgy ítélte meg, hogy ezek az elvek a jelen esetben nem bírnak jelentőséggel, különösen azért, mert más jogterületekre vonatkoznak. E tekintetben az Eni a határozat (396) preambulumbekzdésére utal. Márpedig a közösségi jogszabályok értelmezése során nem mellőzhető önkényesen a tagállamok jogrendjében közös fogalom jelentése és alkalmazási köre azzal az ürüggyel, hogy ez az elv formálisan más jogterülethez tartozik, mint amely tekintetében a fogalmat alkalmazni kívánják.
- 108 Az Eni szerint az általános társasági jogban a korlátozott felelősség elve azt jelenti, hogy a társaság tagjai a társasági kötelezettségeikért csak a vagyoni hozzájárulásuk erejéig felelnek, következésképpen a társasági kötelezettségeikért – a vagyonával – egyedül a társaság felel. Más szóval, a társaság tagjai – legyenek akár természetes személyek, vagy akár, mint a cégcsoportok esetén, jogi személyek – nem felelnek harmadik személyekkel szemben. Ezt az elvet a közösségi jogban is elfogadták. Az Eni e tekintetben több társasági jogi irányelvre hivatkozik.
- 109 Ebben az összefüggésben a korlátozott felelősség elve szerint a csoport élén álló holdingtársaság által gyakorolt egyszerű ellenőrzés nem vonja maga után szükségképpen, s főleg nem automatikusan a különböző, külön jogi személyiségű vállalkozások önállóságának megszűnését. A korlátozott felelősség elvét csak abban az esetben lehet figyelmen kívül hagyni, ha a társasági formával való visszaélés esete merül fel, azaz több egybevágó ténykörülmény igazolja egyetlen, jogi értelemben vett érdekközpont létezését. Ezeket az elveket elismerik az Egyesült Államokban, Franciaországban és az Egyesült Királyságban is, amely országok tekintetében az Eni elemzi a hatályos társasági jogi szabályozást. Az Egyesült Államok tekintetében az Eni két szakértői véleményre hivatkozik. Szerinte e vélemények megerősítik azokat az érveket, amelyeket

a keresetlevél első jogalapjában részletesen kifejtett. Szerinte e vélemények nem minősülnek új jogalap vagy olyan jogalap ismertetésének, amelyet csak összefoglaló jelleggel fejtett ki.

- 110 Ezen elvek mellett, amelyeket szerinte a tagállamok jogában is elismernek, az Eni a vállalkozások jogutódlása esetén irányadó versenyjogi szabályokra is hivatkozik. E tekintetben szerinte főszabály szerint a jogsértés elkövetésének időpontjában az érintett vállalkozást irányító természetes vagy jogi személynek kell a jogsértésért felelnie még akkor is, ha a jogsértést megállapító határozat meghozatalakor a vállalkozás működtetéséért más személy válik felelőssé. Az Eni különösen a Bíróság C-279/98. P. sz., Cascades kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítéletére (EBHT 2000., I-9693. o.), a C-297/98. P. sz., SCA Holding kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítéletére (EBHT 2000., I-10101. o.), valamint a Törvényszék T-6/89. sz., Enichem Anic kontra Bizottság ügyben 1991. december 17-én hozott ítéletére (EBHT 1991., II-1623. o.) hivatkozik. Az Eni szerint a gazdasági folytonosság e feltétele csak és kizárólag abban az esetben nyerhet alkalmazást, ha a vállalkozás működtetéséért felelős jogi személy a jogsértés elkövetés után jogi értelemben megszűnik (a fenti 72. pontban hivatkozott Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben hozott ítélet). De még ebben az esetben sem lehet szó automatikus, pusztán egy szerkezeti kapcsolaton alapuló eljárásról, amely más jogi személy szankcionálását eredményezi, mint amely eredetileg a vállalkozást működtette, hanem az eljárásnak sajátos és indokolt követelményeken kell nyugodnia, és különösen azon a követelményen, hogy el kell kerülni, hogy jogi konstrukciók révén a versenyszabályokat kijátszszák. Más szóval a gazdasági folytonosság feltétele csak kivételesen alkalmazható. Ha ugyanis „a cselekményre és nem az elkövető személyére összpontosítunk, noha utóbbi még mindig létezik, és jogsértő cselekményeiért felelősséget vállalhatna, figyelmen kívül hagyjuk a vétkesség és a büntetések személyhez kötöttségének elveit” (Ruiz-Jarabo Colomer főtanácsnoknak a fenti 72. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekre vonatkozó indítványa). Az Eni hivatkozik Kokott főtanácsnoknak ETI és társai ügyre vonatkozó indítványára is (hivatkozás az ítéletre a fenti 52. pontban).

- 111 Végső soron az Eni úgy véli, hogy azáltal, hogy a Bizottság az EK 81. cikk jelen esetben neki felrótt megsértését kizárólag az ellenőrző részesedés birtokában tartására alapozza, illetve ezzel indokolja, olyan vélelmre hivatkozva, amely nem vitatható, és megdönthetetlen, gyakorlatilag indokolatlanul objektív, azaz vétkesség nélküli felelősségi

alapot teremt, amely közvetett annyiban, amennyiben olyan cselekményekre vonatkozik, amelyek tényleges elkövetője egy másik jogalany. Ez az eset mind a bizonyítási teher megfordulása miatt, mind pedig annak a lehetőségnek a korlátozása miatt, hogy mentesítő bizonyítékot szolgáltatasson, magában hordozza a védelemhez való jog megsértését. Továbbá a megtámadott határozat indokolása e tekintetben hiányos, mivel a Bizottság nem fejt ki, hogy melyek voltak azok a különleges okok, amelyek miatt e megközelítést fogadta el.

- 112 A Bizottság az első jogalap negyedik részének elutasítását kéri. Különösen azt hangsúlyozza, hogy a megtámadott határozat (396) preambulumbekkezdésében már megcáfolta az Eni érveit.

#### A Törvényszék álláspontja

- 113 Az Eni által felhozott első jogalap negyedik része azon az előfeltevésen alapul, hogy a Bizottság pusztán az ellenőrző részesedés birtokban tartása miatt tartja őt felelősnek olyan vélelem alapján, amely nem vitatható, és megdönthetetlen. Az Eni szerint a Bizottság ezáltal gyakorlatilag objektív, azaz vétkesség nélküli, közvetett felelősségi alapot teremt.
- 114 Azonban a jelen jogalap második része kapcsán kifejtett okok miatt a megtámadott határozatból kitűnik, hogy a Bizottság a jelen esetben nem állított fel megdönthetetlen vélelmet. Az Eninek tehát lehetősége volt arra, hogy kifogásolja, hogy neki tudták be a jogsértésért való felelősséget, amit egyébiránt meg is tett a közigazgatási eljárás során és a jelen jogalap harmadik részében.



- 115 Ebből következik, hogy az Eni által felhozott első jogalap negyedik része téves előfeltevésen alapul.
- 116 Ezenkívül a fenti 60–62. pontban kifejtett okok miatt a Bizottság az anyavállalatnak tudhatja be a leányvállalat által elkövetett jogsértésért való felelősséget, amennyiben az említett leányvállalat nem önállóan határozza meg piaci magatartását. A jelen esetben a szóban forgó jogalap első három része kapcsán kifejtett megfontolásokból az következik, hogy a Bizottság nem tévedett e tekintetben.
- 117 Végül azokkal az érvekkel kapcsolatban, amelyeket az Eni a vállalkozások jogutódlása esetén irányadó versenyjogi szabályok tekintetében felhozott, rögzíteni kell, hogy azok hatástalanok, mivel az Eni felelőssége, amelyet a jelen esetben a Bizottság megállapított, nem ilyen helyzetből ered. Feltételezve, hogy az Eni az érveivel valójában azt a felelősséget vitatja, amelyet vele szemben az EniChem SpA (jelenleg Syndial) által elkövetett jogsértés miatt állapítottak meg, noha a Syndial nem is címzettje a megtámadott határozatnak, ezeket az érveket el kell utasítani. Ugyanis szemben azzal, amit lényegében az Eni állít, hangsúlyozni kell, hogy amikor két jogalany egyetlen gazdasági egységet alkot, az, hogy a jogsértést elkövető társaság továbbra is létezik, önmagában nem zárja ki, hogy azt a jogalanyt szankcionálják, amelynek a gazdasági tevékenységeit átadta (lásd ebben az értelemben a fenti 72. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 355–358. pontját és a fenti 46. pontban hivatkozott Jungbunzlauer kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 132. pontját). A szankció ilyen alkalmazása különösen abban az esetben fogadható el, ha e jogalanyok ugyanazon személy irányítása alá tartoznak, és figyelembe véve az őket gazdasági és szervezeti téren összekötő szoros kapcsolatokat, lényegében ugyanazokat a kereskedelmi irányelveket alkalmazták (a fenti 52. pontban hivatkozott ETI és társai ügyben hozott ítélet 49. pontja). A jelen esetben bizonyos, hogy a jogsértő cselekmények elkövetésekor az EniChem SpA és a Polimeri közvetlenül vagy közvetve ugyanazon társaság, mégpedig az Eni kizárólagos tulajdonában volt. E feltételek mellett nem sérti a személyes felelősség elvét az, ha a jogsértésért, amelyet először az EniChem SpA követett el, majd a Polimeri folytatott, teljes egészében az utóbbit bírságozzák, amint azt a megtámadott határozat (369)–(373) preambulumbeközdése

megállapítja (lásd ebben az értelemben a fenti 52. pontban hivatkozott ETI és társai ügyben hozott ítélet 51. pontját). Ezért tekintettel arra, hogy az Eni volt az EniChem SpA és a Polimeri anyavállalata, nem volt akadálya annak, hogy e vállalkozások jog-sértő magatartását, beleértve azokat is, amelyek az EniChem SpA (jelenleg Syndial) tevékenységeinek átruházásából eredtek, az Eninek tudják be még akkor is, ha a Syndial nem volt a megtámadott határozat címzettje.

- 118 Ezekre a tényezőkre tekintettel az Eni által felhozott első jogalap negyedik részét – és ennél fogva az első jogalap egészét – mint megalapozatlant el kell utasítani.

*2. A másodlagosan felhozott, a bírságösszeg jogellenes meghatározására alapított második jogalapról*

- 119 Másodlagosan az Eni azt állítja, hogy a vele és a Polimerivel szemben egyetemlegesen kiszabott bírságot törölni kell, vagy legalábbis jelentős mértékben csökkenteni kell, mivel az összegét jogellenesen határozták meg.

- 120 Az Eni második jogalapja három részre osztható. Az első részben vitatja az elrettenté-si szorzó alkalmazását. A második részben úgy véli, hogy a Bizottság tévedett, amikor a jelen esetben a visszaesést súlyosító körülményként vette figyelembe. A harmadik részben úgy érvel, hogy a Bizottságnak a bírságszámítás során figyelembe kellett volna vennie a Syndial mellőzését.

a) Az elrettentési szorzó téves alkalmazására alapított első részről

A felek érvei

- 121 Először is az Eni hangsúlyozza, hogy miközben a Bizottság a jogsértés súlyához igazította a bírság kiindulási összegét, kizárólag a jogsértés jellegére volt tekintettel, és teljesen figyelmen kívül hagyta annak valós piaci hatásait. E tekintetben az Eni a megátdadott határozat (462) preambulumbekzdésére utal.
- 122 Ugyanakkor a közigazgatási eljárásban részt vevő felek olyan adatokat szolgáltatottak, amelyek alapján meg lehetett ítélni a jogsértés hatásait. Különösen a Syndial ügy érvelt, hogy a feltételezett kartellben részt vevő vállalkozások a BR és az ESRB piac egészének csak egy részét uralták, (30, illetve 40%-át).
- 123 E feltételek mellett az Eni úgy véli, hogy aligha állítható, hogy az érintett vállalkozások közötti esetleges megállapodás jelentős hatással volt az árakra. A Bizottság a második kifogásközlésében figyelmen kívül hagyta ezeket az információkat. Még ha el is lehet fogadni, hogy az iránymutatás arra jogosította a Bizottságot, hogy ne mérje fel a jogsértés hatásait, a jogsértés súlyának megítélésakor mégis figyelembe kellett volna vennie őket, amint azt egyébként a Bizottság határozathozatali gyakorlata és az ítélezési gyakorlat is megerősíti (a fenti 72. pontban hivatkozott Degussa kontra Bizottság ügyben hozott ítélet).
- 124 Másodszor: ahhoz, hogy megítélje, hogy a jogsértők mennyiben sértették ténylegesen a verseny működését, és a bírságnak „kellően elrettentő hatást” biztosítson, a

Bizottság az érintett vállalkozások BR és ESBR értékesítéseit (a megtámadott határozat (467) preambulumbekzdése), valamint azoknak a csoportoknak az összforgalmát vette alapul, amelyekhez az említett vállalkozások is tartoznak (a megtámadott határozat (474) preambulumbekzdése).

- 125 Az Eni szerint az eredmény nyilvánvalóan sérti az arányosság elvét. Ugyanis a megtámadott határozat egyáltalán nem veszi figyelembe sem a szubjektív elemet, azaz azt, hogy tudatában kell lenni a vitatott magatartások versenyellenességének, sem pedig az érintett piac kiterjedését és jelentőségét, amelynek összértéke az EGT-ben 2001-ben 550 millió eurót tett ki (a megtámadott határozat (467) preambulumbekzdése).
- 126 Ezenkívül az Eni szerint a csoportja összforgalmának nagyságrendjét túlbecsülték, amit tilt a Törvényszék ítélkezési gyakorlata. Az Eni e tekintetben a Törvényszék T-220/00. sz., Cheil Jedang kontra Bizottság ügyben 2003. július 9-én hozott ítéletére (EBHT 2003., II-2473. o.) hivatkozik. Miközben a Törvényszék a csoport forgalmát az elrettentő hatás megállapítási feltételének ismerte el, kifejtette: ahhoz, hogy el lehessen kerülni a teljesen mechanikus és aránytalan eredményeket, feltétlenül figyelembe kell venni a vállalkozás „sajátos súlyát” a jogsértéssel érintett piacon. Márpedig, amint az első jogalap keretében már bizonyította, és ezt a megtámadott határozat is megerősíti, a vegyipari tevékenységek soha nem tartoztak az Eni fő tevékenységi köréhez. Így azáltal, hogy egyszerűen a csoport összforgalmát vette alapul, és ebből kiindulva az elrettentés céljából kétszeres szorzót alkalmazott a bírságösszegre, a Bizottság az Enit túlzott mértékű és aránytalan bírsággal sújtotta.
- 127 A Bizottság a második jogalap első részének elutasítását kéri. Lényegében úgy véli, hogy nem vétett hibát a jogsértés súlyának meghatározásakor.

## A Törvényszék álláspontja

- 128 Előzetesen meg kell említeni, hogy a második jogalap első részének címe ellenére az Eni valójában a jogsértés súlyának megállapítását vitatja, amit a tárgyaláson is megerősített.
- 129 A jogsértések súlyát számos tényező függvényében kell értékelni, úgymint például az ügy sajátos körülményei, háttere és a bírságok elrettentő hatása, anélkül azonban, hogy létezne a kötelezően figyelembe veendő szempontok kötött vagy kimerítő listája (a Bíróság C-238/99. P., C-244/99. P., C-245/99. P., C-247/99. P., C-250/99. P–C-252/99. P. és C-254/99. P. sz., Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2002. október 15-én hozott ítéletének [EBHT 2002., I-8375. o.] 465. pontja, valamint a fenti 43. pontban hivatkozott Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 241. pontja).
- 130 A jogsértés súlyának értékelése során figyelembe veendő tényezők között szerepel az egyes vállalkozások magatartása, a kartell létrehozásában játszott szerepük, az abból származó előnyük, a méretük, az érintett termékek értéke, valamint az, hogy az ilyen típusú jogsértések milyen kockázatot jelentenek a Közösség céljaira (lásd a Bíróság C-407/04. P sz., Dalmine kontra Bizottság ügyben 2007. január 25-én hozott ítéletének [EBHT 2007., I-829. o.] 130. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 131 Továbbá az iránymutatás többek között kimondja, hogy a jogsértés súlyosságának megállapításánál figyelembe kell venni a jogsértés jellegét, a piacra gyakorolt tényleges hatását, ha ez a hatás mérhető, valamint az érintett földrajzi piac méretét. A jogsértéseket ennek megfelelően a következő három kategória valamelyikébe kell sorolni: enyhe jogsértés, súlyos jogsértés és különösen súlyos jogsértés (az iránymutatás 1. A. pontjának első és második bekezdése).

- 132 Ezen túlmenően az iránymutatás úgy rendelkezik, hogy a jogsértés jellegén, a piacra gyakorolt tényleges hatásán és földrajzi kiterjedésén kívül figyelembe kell venni, hogy a jogsértők milyen tényleges gazdasági lehetőségekkel rendelkeznek ahhoz, hogy más piaci szereplőknek, különösen a fogyasztóknak jelentős kárt okozzanak, és a bírságot olyan nagyságrendű összegben kell megállapítani, amely biztosan kellően elrettentő erővel bír (az iránymutatás 1. A. pontjának negyedik albekezdése).
- 133 A Bizottság hatásköre arra, hogy bírságot szabjon ki a szándékosan vagy gondatlanul az EK 81. cikk rendelkezéseibe ütköző jogsértést elkövető vállalkozásokkal szemben, az abból a célból a Bizottság rendelkezésére bocsátott eszközök közé tartozik, hogy az elláthassa a közösségi jog által ráruházott felügyeleti feladatot, amely magában foglalja a kötelezettséget, hogy a Bizottság a Szerződés által lefektetett elvek versenyügyekben való alkalmazására és a vállalkozások magatartásának ebbe az irányba történő befolyásolására irányuló általános politikát kövessen. Ebből következik, hogy a Bizottságnak a jogsértés súlyának a bírság összege meghatározása végett történő értékelésekor biztosítani kell, hogy eljárása – különösen azon jogsértések vonatkozásában, amelyek a Közösség céljainak megvalósítását jelentős mértékben hátráltatják – kellő elrettentő erővel bírjon (a Bíróság 100/80–103/80. sz., *Musique Diffusion française* és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1983. június 7-én hozott ítéletének [EBHT 1983., 1825. o.] 105. és 106. pontja; a Törvényszék fenti 103. pontban hivatkozott *ABB Asea Brown Boveri* kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 166. pontja, valamint a T-38/02. sz., *Groupe Danone* kontra Bizottság ügyben 2005. október 25-én hozott ítéletének [EBHT 2005., II-4407. o.] 169. pontja).
- 134 Ez megköveteli, hogy a bírság összege annak figyelembevételével kerüljön megállapításra, hogy elérje az érintett vállalkozásra gyakorolni szándékozott hatást, annak érdekében, hogy a bírság – különös tekintettel a kérdéses vállalkozás pénzügyi teljesítőképességére – ne legyen elhanyagolható, vagy ellenkezőleg túlzó mértékű, egyrészt a bírság hatékonyságának biztosításából, másrészt pedig az arányosság elvének tiszteletben tartásából eredő követelményeknek megfelelően. Egy nagyméretű vállalkozás, amely a kartell többi tagjához képest jelentős pénzügyi erőforrásokkal rendelkezik, könnyebben képes mozgósítani a bírság kifizetéséhez szükséges pénzügyi összegeket, ami a bírság kellően elrettentő hatása érdekében arányosan nagyobb bírság kiszabását teszi indokolttá, jelesül egy szorzó alkalmazásával, mint amelyet egy ugyanolyan jogsértést elkövető vállalkozással szemben szabnak ki, amely nem rendelkezik ilyen erőforrásokkal (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-236/01., T-239/01.,

T-244/01–T-246/01., T-251/01. és T-252/01. sz., Tokai Carbon és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. április 29-én hozott ítéletének [EBHT 2004., II-1181. o.] 241. és 243. pontját; továbbá lásd a Törvényszék fenti 103. pontban hivatkozott ABB Asea Brown Boveri kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 170. pontját, valamint a T-15/02. sz., BASF kontra Bizottság ügyben 2006. március 15-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-497. o.] 235. pontját).

- 135 Hozzá kell tenni, hogy a Bíróság különösen kiemelte a kartellben részt vevő egyes vállalkozások által elért összforgalom figyelembevételének jelentőségét a bírság összegének megállapítása során (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-291/98. P. sz., Sarrió kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítéletének [EBHT 2000., I-9991. o.] 85. és 86. pontját, valamint a C-57/02. P. sz., Acerinox kontra Bizottság ügyben 2005. július 14-én hozott ítéletének [EBHT 2005., I-6689. o.] 74. és 75. pontját; lásd még a C-289/04. P. sz., Showa Denko kontra Bizottság ügyben 2006. június 29-én hozott ítéletének [EBHT 2006., I-5859. o.] 17. pontját).
- 136 Végül ki kell emelni, hogy a Bizottság által a bírságok összegének meghatározásakor követhető elrettentési cél arra irányul, hogy biztosítsa, hogy a vállalkozások a Közösségben, illetve az EGT-ben végzett tevékenységük során tiszteletben tartsák a Szerződés által lefektetett versenyszabályokat. Következésképpen a bírságok meghatározásánál figyelembe vehető elrettentési tényezőt nemcsak az érintett vállalkozás egyedi helyzete, hanem számos tényező figyelembevételével kell értékelni. Ezen elv alkalmazandó többek között akkor is, amikor a Bizottság az adott vállalkozással szemben kiszabott bírságot érintő „elrettentési szorzót” határoz meg (lásd ebben az értelemben a fenti 135. pontban hivatkozott Showa Denko kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 23. és 24. pontját).
- 137 A jelen esetben a Bizottság a megtámadott határozatban először is megállapította, hogy az érintett vállalkozások árcélokra és piacfelosztásra vonatkozó megállapodásokat kötöttek, és érzékeny üzleti adatokat cseréltek ki egymás között. A Bizottság szerint e magatartások jellegüknél fogva különösen súlyos jogsértéseknek minősülnek (a megtámadott határozat (461) preambulumbekzdése és rendelkező részének 1. cikke). Ezt követően a Bizottság kifejtette, hogy nem mérhető a kartell által az EGT

piacára gyakorolt tényleges hatás. A Bizottság hozzáfűzte továbbá, hogy még ha nem is mérhető a kartell tényleges hatása, a szóban forgó megállapodásokat az érintett vállalkozások végrehajtották, és ennél fogva azok hatást gyakoroltak a piacra. A Bizottság megállapította, hogy nem veszi figyelembe a piacra gyakorolt hatást a bírság összegének meghatározásakor (a megtámadott határozat (462) preambulumbekendése). Végül a Bizottság kifejtette, hogy a jogsértés lefedi az EGT egész területét (a megtámadott határozat (463) preambulumbekendése). Ezen okokból kifolyólag a Bizottság úgy vélte, hogy a szóban forgó jogsértés különösen súlyosnak minősíthető (a megtámadott határozat (464) preambulumbekendése).

138 Ezt követően a Bizottság eltérően kezelte az érintett vállalkozásokat a 2001. év vonatkozásában – amely a jogsértés utolsó teljes éve volt, kivéve a Shell (1998) és a Stomil (1999) esetében – a BR-rel és az ESR-rel kapcsolatos összesített forgalmuk alapján. A Bizottság az érintett vállalkozásokat öt csoportba osztotta, melyek közül az EniChem az első csoportba került (55 millió euró kiindulási összeg) (a megtámadott határozat (465)–(473) preambulumbekendése).

139 A Bizottság ezenkívül megállapította, hogy a különösen súlyos jogsértések csoportján belül a szankciók javasolt mértéke lehetővé teszi a bírság olyan összegben való meghatározását, amely az egyes vállalkozások méretének figyelembevételével biztosítja a megfelelő elrettentő hatást. Az érintett vállalkozások 2005-ben elért világméretű forgalmára támaszkodva a Bizottság megállapította, hogy jelentős méretbeli különbség áll fenn egyfelől a Kaučuk (2,718 milliárd euró összegű forgalom) és a Stomil (38 millió euró összegű forgalom), és másfelől a többi érintett vállalkozás, különösen a Bayer (27,383 milliárd euró összegű forgalom) között, amely utóbbi az első a megtámadott határozat által érintett nagyméretű vállalkozások közül. Ennek alapján, és figyelembe véve a jelen ügy körülményeit, a Bizottság úgy találta, hogy a Kaučuk és a Stomil esetében nincs szükség elrettentési szorzóra, míg a Bayer esetében másfélszeres szorzót kell alkalmazni. Végül a fentiek alapján, és figyelembe véve a jelen ügy körülményeit a



Bizottság 1,75-szörös szorzót alkalmazott a Dow esetében (37,221 milliárd euró összegű forgalom), kétszeres szorzót az EniChem esetében (73,738 milliárd euró összegű forgalom) és háromszoros szorzót a Shell esetében (246,549 milliárd euró összegű forgalom) (a megtámadott határozat (474) preambulumbekzdése).

- 140 Először is meg kell jegyezni, hogy keresetében az Eni nem vitatja a kartellnek a megtámadott határozatban, különösen a rendelkező rész 1. cikkében meghatározott jogsértő tárgyát. E tekintetben a különösen súlyos jogsértéseknek az iránymutatásbeli leírásából kitűnik, hogy a különösen az árcélok rögzítésére vagy a piaci részesedések felosztására irányuló megállapodások vagy összehangolt magatartások, mint amelyenről a jelen esetben is szó van, önmagukban a jellegüknek fogva „különösen súlyos” jogsértéseknek minősíthetők, anélkül hogy a Bizottság köteles lenne bizonyítani a jogsértés által a piacra gyakorolt tényleges hatást (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-534/07. P. sz., Prym és Prym Consumer kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 3-án hozott ítéletének [EBHT 2009., I-7415. o.] 75. pontját; lásd még továbbá a Törvényszék T-49/02–T-51/02. sz., Brasserie nationale és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. július 27-én hozott ítéletének [EBHT 2005., II-3033. o.] 178. pontját, valamint a T-410/03. sz., Hoechst kontra Bizottság ügyben 2008. június 18-án hozott ítéletének [EBHT 2008., II-881. o.] 345. pontját). Hasonlóképpen az állandó ítélkezési gyakorlatból következik, hogy a horizontális árkartell a közösségi versenyjog legsúlyosabb jogsértései közé tartozik, és kizárólag e ténynél fogva különösen súlyosnak minősíthető (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-202/98., T-204/98. és T-207/98. sz., Tate & Lyle és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2001. július 12-én hozott ítéletének [EBHT 2001., II-2035. o.] 103. pontját, valamint a fenti 133. pontban hivatkozott Groupe Danone kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 147. pontját).
- 141 A Bizottság tehát nem követett el hibát, amikor a szóban forgó magatartásokat jellegükből következően különösen súlyos jogsértésnek minősítette.
- 142 Másodsor: az Eni által említett és a fenti 72. pontban hivatkozott Degussa kontra Bizottság ügyben hozott ítélet kapcsán elegendő megállapítani, hogy az ezen ítélet alapjául szolgáló ügyben a Bizottság felmérte a kartell tényleges hatását, amit a jelen esetben nem tett meg, így az Eni nem hivatkozhat erre az ítéletre annak érdekében, hogy e szempontból vitassa a megtámadott határozat jogszerűségét.

143 Harmadszor: azzal kapcsolatban, hogy az Eni beadványaiban az EGT területe és 2001 vonatkozásában az érintett piac méretére (550 millió euró), illetve a piac azon részére hivatkozott, amelyet az érintett vállalkozások uraltak, úgy kell tekinteni, hogy amennyiben ezek a tényezők figyelembe vehetők a jogsértés súlyának meghatározásakor, az adott eset többi releváns tényezőjét is figyelembe kell venni (lásd ebben az értelemben a fenti 130. pontban hivatkozott Dalmine kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 132. pontját, valamint a Törvényszék T-329/01. sz., Archer Daniels Midland kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-3255. o.] 102. pontját). A jelen esetben figyelembe kell venni, hogy a szóban forgó jogsértés eleve nagyon súlyos, és az EGT egész területét lefedi. Különösen azt kell kiemelni, hogy az érintett vállalkozások árcélok rögzítésében, ügyfelek nem agresszív megállapodások alapján történő felosztásában, valamint árra, versenytársakra és ügyfelekre vonatkozó érzékeny információk cseréjében állapodtak meg. Továbbá emlékeztetni kell arra, hogy az iránymutatás 1. A. pontjának értelmében a különösen súlyos jogsértések esetében kiszabható bírság több, mint 20 millió euró. Ezt követően meg kell állapítani, hogy az EniChem értékesítései az érintett termékek vonatkozásában 2001-ben meghaladták a 164 millió eurót (a megtámadott határozat (468) preambulumbekzdése). Végül az Eni nem vitatja, hogy az ő esetében megállapított bírságösszeg nem haladja meg az előző évi teljes üzleti forgalmának az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése által előírt 10%-át, amely korlát célja annak elkerülése, hogy az érintett vállalkozás képtelen legyen megfizetni a szóban forgó bírságot (lásd ebben az értelemben a fenti 133. pontban hivatkozott Musique Diffusion française és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 119. pontját). E körülményekre tekintettel nem tűnik aránytalannak az, hogy a Bizottság a bírság kiindulási összegét az elrettentési szorzó alkalmazása előtt 55 millió euróban határozta meg.

144 Negyedszer: azon állítólagos körülménnyel kapcsolatban, amely szerint az érintett vállalkozások a BR és az ESBR piac egészének csak egy részét uralták, az Eni a tárgyaláson kifejtette, hogy értékelése arra a piacra vonatkozott, amely e két terméket és a természetes gumit foglalja magban, amely utóbbi termék nem is szerepelt a megtámadott határozatban. E feltételek mellett az Eni érvei e tekintetben hatástalanok.

- 145 Ötödször: azzal kapcsolatban, hogy „tudatában kell lenni a versenyellenességnek”, és ez hiányzott, a megtámadott határozatból és a jogsértés súlyából következik, hogy az EniChem SpA bizonyosan tudatában volt annak, hogy magatartása versenyellenes. Továbbá az első jogalap kapcsán kifejtett okokból kifolyólag a Bizottság joggal tudta be a szóban forgó jogsértésért való felelősséget az Eninek. Így az utóbbi által felhozott érveket el kell utasítani.
- 146 Hatodszor: az elrettentési szorzó alkalmazása tekintetében hangsúlyozni kell, hogy nem vitatható, hogy kapcsolat van egyrészt a vállalkozások mérete és összesített erőforrásai, másrészt pedig azon követelmény között, hogy biztosítani kell, hogy a bírság elrettentő hatását legyen. Emlékeztetni kell ugyanis arra, hogy az a nagyméretű vállalkozás, amely a kartell többi tagjához képest jelentős pénzügyi erőforrásokkal rendelkezik, könnyebben képes mozgósítani a bírság kifizetéséhez szükséges pénzügyi összegeket (a fenti 134. pontban hivatkozott BASF kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 235. pontja).
- 147 Ez a kérdés különbözik a vállalkozásoknak a különösen súlyos jogsértés kategóriáján belüli besorolásától, amely megkövetelheti a vállalkozások sajátos súlyának figyelembevételét az érintett piacon (lásd ebben az értelemben a fenti 126. pontban hivatkozott Cheil Jedang kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 88. és 89. pontját). Ezért semmi nem enged arra következtetni, hogy a Bizottság tévedett, amikor úgy döntött, hogy az elrettentési szorzó alkalmazása során figyelembe veszi a vállalkozások méretét és összesített erőforrásait.
- 148 Egyébiránt azt is meg kell jegyezni, hogy a jelen esetben a Bizottság az érintett vállalkozások sajátos súlyát is figyelembe vette az érintett piacon, amikor a vállalkozások értékesítési adatait a BR és ESBR vonatkozásában a jogsértés utolsó éve tekintetében felhasználta abból a célból, hogy a különösen súlyos jogsértés kategóriáján belül súlyozza a bírságösszeget.

- <sup>149</sup> Ezen okoknál fogva az Eni által előterjesztett második jogalap első részét – mint megalapozatlant – el kell utasítani.

b) A bírság alapösszegének visszaesés miatti indokolatlan emelésére alapított második részről

A felek érvei

– Az Eni érvei

- <sup>150</sup> Az Eni a megtámadott határozat (487) és (488) preambulumbekzdésére hivatkozva elismeri, hogy a megtámadott határozatban szereplő összejátszó magatartások hasonlóknak tekinthetők azokhoz a magatartásokhoz, amelyeket az [EK 81. cikk] alkalmazására vonatkozó, 1986. április 23-i 86/398/EGK határozat (IV/31.149 – „polipropilén”-ügy) (HL L 230., 1. o., a továbbiakban: „polipropilén”-határozat) és az [EK] 81. cikk alkalmazására vonatkozó eljárásban 1994. július 27-én hozott 94/599/EK bizottsági határozat (IV/31.865 – „PVC”-ügy) (HL L 239., 14. o.; a továbbiakban: „PVC II”-határozat) szankcionált, és amelyekre a Bizottság a visszaesés megállapítását alapozta.
- <sup>151</sup> Ugyanakkor szerinte nem teljesült a visszaesés szubjektív feltétele, mégpedig az, hogy a szóban forgó jogsértést ugyanaz a vállalkozás kövesse el.

- 152 E tekintetben az Eni először is arra hivatkozik, hogy a kérdéses tevékenységek más termékeket és piacokat érintettek, mint amelyek a megtámadott határozat tárgyát képezik, és azokat már jóval a „polipropilén”- és a „PVC II”-határozat elfogadása előtt átadták.
- 153 Másodsor: a „polipropilén”- és a „PVC II”-határozatban nem az Enit, hanem más jogi személyeket szankcionáltak. Az említett határozatok a csoportból az EniChem SpA, jelenleg Syndial, illetve az Anic SpA vállalkozást érintették. Márpedig e vállalkozások nem címzettjei a megtámadott határozatnak. Az Eni nem szerepelt egyik bizottsági határozatban sem, sem a szankcionált kartellek aktív tagjaként, sem pedig a csoportbeli két társaság felett gyakorolt befolyás miatt.
- 154 Harmadszor: az Eni szerint a Bizottság következtetése nem egyeztethető össze a korlátozott felelősség elvével és annak személyes jellegével, mivel súlyosító körülményt ró az anyavállalat terhére, noha a felelősségét nem állapították meg korábbi határozatokban. Ez a kötelezettségszegés annál is inkább súlyos, mivel a büntetés kiszabási hatáskör gyakorlásába illeszkedik, amely hatáskört a jogszerűség elve határolja, amelynek betartása révén kell biztosítani a vállalkozások számára, hogy teljességgel előreláthatók legyenek azok a szankciók, amelyeket a Bizottság az EK 81. cikk alapján velük szemben kiszabhat. Végeredményben a Bizottság által használt homályos és határozatlan kifejezések, úgymint a „hasznó jogsértések” és az „ugyanazon vállalkozás”, e tekintetben a megtámadott határozat indokolásának hiányát jelzik.
- 155 Negyedszer: az Eni vitatja a Bizottság jogát ahhoz, hogy a visszaesést a jogsértések között eltelt időtől függetlenül súlyosító körülményként vegye figyelembe. E tekintetben a Bíróság C-3/06. P. sz., Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2007. február 8-án hozott ítéletére (EBHT 2007., I-1331. o.) és Poiares Maduro főtanácsnok ezen ügyre vonatkozó indítványára (EBHT 2007., I-1337. o.) hivatkozik. Hozzáteszi, hogy az említett ítélettel szemben, amelyben a Bíróság megállapította, hogy a Bizottságnak

kellőképpen figyelembe kell vennie a releváns tényezőket, ez az elemzés a jelen esetben hiányzik, anélkül hogy e hiányt megfelelően indokolták volna.

– A Bizottság érvei

- 156 Előzetesen a Bizottság kifejti, hogy a visszaesés kérdését a második kifogásközlésben vetette fel, anélkül hogy az Eni a válaszában, vagy a tárgyaláson ellentmondott volna.
- 157 A jogkérdéssel kapcsolatban a Bizottság először is megjegyzi: mivel a közösségi versenyjog kimondja, hogy az ugyanazon csoporthoz tartozó különböző társaságok egy gazdasági egységet alkotnak, a korábbi határozatokban belátása szerint kiszabhatott volna bírságot ugyanazon anyavállalattal szemben. Ezért a Bizottság úgy véli, hogy a megtámadott határozatban joggal gondolhatta, hogy ugyanazt a vállalkozást korábban már ugyanolyan típusú jogsértésért szankcionálták (a Törvényszék T-203/01. sz., Michelin kontra Bizottság ügyben 2003. szeptember 30-án hozott ítélete [EBHT 2003., II-4071. o.]). Hangsúlyozza, hogy az említett ítéletben a Törvényszék jóváhagyta a visszaesés miatti bírságnövelést a csoporthoz tartozó másik társasággal, egész pontosan a korábban megbírságolt társaság „testvérvállalatával” szemben. Ezenkívül a visszaesés fogalma – tekintettel az általa követett célra – nem kívánja meg feltétlenül pénzügyi szankció korábbi kiszabását, hanem mindössze a korábbi jogsértés megállapítását (a fenti 133. pontban hivatkozott Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2005. október 25-én hozott ítélet). Ezért közömbös, hogy a Bizottság nem szabott ki bírságot az Enivel szemben saját jogán a „polipropilén”- és a „PVC II”-határozat alapjául szolgáló ügyekben. Ellenben döntő jelentőségű az, hogy a korábbi határozatokban címzett társaságokat kizárólag az Eni irányította. Továbbá elfogadhatatlan, hogy az ugyanazon vállalkozás részét képező csoportbeli társaságok a visszaesés következményei alól kizárólag a csoport szervezeti felépítése folytán mentesüljenek.

- 158 Másodsor közömbös, hogy a korábbi jogsértések külön üzletágakat érintettek, és hogy azóta más jogi személyeknek adták át őket. A visszaesés miatti bírságnövelés azon a tényen alapul, hogy a jogsértés korábbi megállapítása nem volt elegendő ahhoz, hogy megakadályozza a vállalkozás újabb jogsértő magatartását. Továbbá az ítélkezési gyakorlat megállapította, hogy általában a jogsértés elkövetésének időpontjában az érintett vállalkozást irányító természetes vagy jogi személynek kell a jogsértést felelnie, még akkor is, ha a jogsértést megállapító határozat meghozatalakor a vállalkozás működtetéséért más személy felel (a fenti 110. pontban hivatkozott Cascades kontra Bizottság ügyben hozott ítélet). A Bizottság szerint visszaesés esetén e feltételeket kell alkalmazni.
- 159 Harmadsor: a Bíróság a fenti 155. pontban hivatkozott Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2007. február 8-án hozott ítéletében újból megerősítette, hogy az esetleges visszaesés azon tényezők között szerepel, amelyeket a 17. rendelet 15. cikke (2) bekezdésének megfelelően figyelembe kell venni a jogsértés súlyának elemzése során, valamint hogy ebben az összefüggésben a felperes végig előre láthatta magatartása jogi következményeit. Ugyanez vonatkozik az 1/2003 rendelet 23. cikkének (3) bekezdésére, amely a megtámadott határozat jogi alapját képezi. A Bizottság szerint a visszaesés miatt alkalmazott bírságnövelés ezért nem sérti a jogszerűség elvét.
- 160 Negyedsor: a Bizottság szerint most már bizonyos, hogy a visszaesés megállapításának és meghatározott jellemzőinek értékelése a Bizottság jogkörének része, és az ilyen megállapítás tekintetében a Bizottságot nem kötheti esetleges elévülési idő (a fenti 155. pontban hivatkozott Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2007. február 8-án hozott ítélet). Mindenesetre a polipropilénnel és a PVC-vel kapcsolatos jogsértéseket megállapító határozatokat 1986-ban és 1994-ben hozták. A Bizottság szerint teljesen logikus, természetes és megfelelő, ha ezeket az előzményeket egy 1996-tól elkövetett új jogsértés esetében figyelembe veszik. Önmagában nem bír jelentőséggel a két jogsértés között eltelt idő (a Törvényszék T-141/94. sz., Thyssen Stahl kontra Bizottság ügyben 1999. március 11-én hozott ítélete [EBHT 1999., II-347. o.]). A korábbi határozatok és az új jogsértés megkezdése közötti időszak azonos hosszúságú, sőt inkább rövidebb, mint az az időszak, amelyet a Bíróság és a Törvényszék a fenti 157. pontban

hivatkozott Michelin kontra Bizottság ügyben hozott ítélet és a fenti 155. pontban hivatkozott Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2007. február 8-án hozott ítélet alapjául szolgáló ügyekben figyelembe vett. A Bizottság hozzáteszi, hogy ez utóbbi ítélet alapján a versenyszabályok megsértésére irányuló hajlamra utaló ténykörülmenyként figyelembe „veheti” a korábbi jogsértés óta eltelt időt. A jelen esetben a Bizottság úgy látja, hogy részletesen elemezte ezt a kérdést a megtámadott határozat (489) preambulumbekzdésében, és arra a következtetésre jutott, hogy célszerű figyelembe venni a visszaesést.

### A Törvényszék álláspontja

- 161 Az iránymutatás 2. pontja értelmében a súlyosító körülmények egyike például „az ugyanazon vállalkozás [...] által elkövetett azonos típusú, ismétlődő jogsértés[...]”.
- 162 A visszaesés egyes nemzeti jogrendekben elfogadott fogalma magában foglalja, hogy a személy új jogsértést követett el azt követően, hogy hasonló jogsértésért már korábban megbüntették (a fenti 160. pontban hivatkozott Thyssen Stahl kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 617. pontja, és a fenti 157. pontban hivatkozott Michelin kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 284. pontja).
- 163 Az esetleges visszaesés szerepel azon tényezők között, amelyeket az érintett jogsértés súlyának elemzése során figyelembe kell venni (a fenti 72. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 91. pontja, és a fenti 155. pontban hivatkozott Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2007. február 8-án hozott ítélet 26. pontja).
- 164 A jelen esetben a Bizottság a megtámadott határozatban megjegyzi, hogy az EniChem már volt kartell-ügyben a Bizottság határozatának címzettje (lásd a „polipropilén”- és a „PVC II”-határozatot). Ez azt támasztja alá, hogy az első bírságok nem voltak



elegendőek ahhoz, hogy e vállalkozás változtasson a magatartásán. A Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy e visszaesés súlyosító körülménynak minősül, amely indokolja a bírság alapösszegének 50%-os emelését (a megtámadott határozat (487) preambulumbekzdése).

- 165 Az Eni különösen azt hangsúlyozza, hogy őt nem érintették azok a korábbi határozatok, amelyeket a Bizottság a megtámadott határozatban említett.
- 166 Ez utóbbiból következik, hogy a Bizottság a jelen esetben az EK 81. cikk szerinti „vállalkozás” fogalmat azért vette figyelembe, hogy alkalmazhassa a visszaesésen alapuló súlyosító körülményt, amit a Bizottság a beadványaiban is megerősít. Pontosabban a Bizottság lényegében úgy gondolja, hogy ugyanaz a vállalkozás követett el ismét jogsértő magatartást, még akkor is, ha a szóban forgó jogsértésben részes jogi személyek nem azonosak. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az EK 81. cikk szerinti „vállalkozás” fogalmat úgy kell értelmezni, mint amely egy gazdasági egységet jelent akkor is, ha jogi szempontból ez az egység több jogi vagy természetes személyből áll (lásd a fenti 60. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). Ebben az összefüggésben úgy kell tekinteni, hogy amikor a Bizottság hivatkozni kíván az EK 81. cikk szerinti „vállalkozás” fogalmára, részletes és pontos bizonyítékokkal kell szolgálnia, amelyek alátámasztják az állítását.
- 167 Márpedig először is meg kell állapítani, hogy a Bizottság a megtámadott határozat (487) preambulumbekzdésében általánosan hivatkozik az „EniChemre”, amely fogalmat a megtámadott határozat (36) preambulumbekzdése úgy határozza meg, hogy az „az Eni SpA tulajdonában lévő valamennyi társaság”. Meg kell tehát állapítani, hogy a megtámadott határozatban a Bizottság által használt fogalom a visszaesés megítélése tekintetében meglehetősen pontatlan, legalábbis ami azokat a jogi személyeket illeti, amelyek a „polipropilén”- és a „PVC II”-határozatban szereplő gazdasági egységet alkották. Ezenkívül, még ha feltételezzük is, hogy a szóban forgó jogi személyek ugyanazok, mint amelyeket a megtámadott határozat (26)–(35) preambulumbekzdése említ, hangsúlyozni kell, hogy a „polipropilén”-határozatban szereplő társaság, tudniillik az Anic, nem szerepel a hivatkozott preambulumbekzdésekben említett jogi

személyek között. Továbbá a megtámadott határozat (26)–(35) preambulumbekzdése alapvetően arra irányul, hogy leírja az Eni tulajdonában lévő társaságok fejlődését a jogsértés alatt, amely a „polipropilén”- és a „PVC II”-határozat elfogadása után következett be. Így ezek a preambulumbekzdések nem alkalmasak arra, hogy kellően részletes és pontos információt nyújtsanak az Eni tulajdonában lévő társaságoknak a megtámadott határozatban szankcionált jogsértés előtti fejlődéséről.

168 Másodszer: a Bizottság a megtámadott határozat 262. lábjegyzetében hivatkozik a „polipropilén”- és a „PVC II”-határozatra, utalva arra, hogy az „Eni” szerepelt az említett határozatokban. Mindenekelőtt rögzíteni kell, hogy a megtámadott határozatban az „Eni” kifejezést, szemben az „EniChem” kifejezéssel, nem definiálták. Így különösen a megtámadott határozat (26)–(36) preambulumbekzdéséből kitűnik, hogy olyankor, amikor a Bizottság az Eni társaságra mint a többi társaság anyavállalatára utal, az „Eni SpA” kifejezést használja.

169 Harmadszer: még ha feltételezzük is, hogy a megtámadott határozat 262. lábjegyzetében az „Eni” kifejezés alkalmazásával a Bizottság azokra a társaságokra céloz, amelyek abban az EK 81. cikk szerinti „vállalkozásban” vesznek részt, amelyet az Eni által ellenőrzött jogi személyek alkotnak, meg kell állapítani, hogy a Bizottság ezzel kapcsolatban egyetlen részletes és pontos bizonyítékot sem szolgáltatott a megtámadott határozatban. A Bizottság a Törvényszék elé benyújtott beadványaiban pusztán azt hangsúlyozza, hogy az Eni „teljes körűen” ellenőrizte a „polipropilén”- és a „PVC II”-határozatban szereplő társaságokat. Márpedig ez az állítás, azon túlmenően, hogy azt semmilyen bizonyíték nem támasztja alá, nem is szerepel a megtámadott határozatban.

170 Negyedszer: a jelen esetben meg kell állapítani, hogy az érintett társaságok szerkezeti és irányítási rendszerének fejlődése igen összetett. Egész pontosan: a „polipropilén”-határozatot az Anic-nak címezték, anélkül hogy az említett határozatban az Eni neve említésre került volna. A „PVC II”-határozatban a Bizottság a (8) preambulumbekzdésben megemlíti, hogy az Anic „jelenleg” az EniChem SpA,

a (43) preambulumbekzdésben pedig minden további pontosítás nélkül kimondja, hogy ez a fejlődés „különböző átszervezések” eredménye. Ráadásul e határozatban sem jelenik meg az Eni neve. Hozzá kell tenni, hogy a jelen ügyben az Eni érintett termékekkel kapcsolatos tevékenységét kezdetben az EniChem Elastomeri biztosította (mielőtt ez utóbbi társaság 1997-ben, azaz a „PVC II”-határozat elfogadása után egyesült az EniChem SpA-val), és hogy az EniChem SpA tevékenységeit azután átadta a Polimerinek, amely még tovább bonyolítja az érintett vállalkozások szerkezeti fejlődését. Ebben az összefüggésben a Bizottságnak kell különösen pontosnak lennie, és neki kell szolgáltatnia azokat a részletes bizonyítékokat, amelyek szükségesek annak megállapításához, hogy a megtámadott határozatban, valamint a „polipropilén”- és a „PVC II”-határozatban szereplő társaságok egyazon „vállalkozást” képeztek az EK 81. cikk értelmében.

- 171 A fentiek alapján a Törvényszék úgy látja, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban nem szolgáltatott elegendő részletes és pontos bizonyítékot ahhoz, hogy igazolni lehessen, hogy az EK 81. cikk értelmében ugyanazon „vállalkozás” követett el ismét jogsértő magatartást. E feltételek mellett el kell fogadni a második jogalap második részét, következésképpen meg kell semmisíteni a megtámadott határozat 2. cikkének c) pontját abban a részében, amelyben az az Enivel szemben kiszabott bírság összegét 272,25 millió euróban állapítja meg.

c) A bírságszámítás során a Syndial mellőzése miatt vétett hibára alapított harmadik részről

#### A felek érvei

- 172 Az Eni arra emlékeztet, hogy miután a Bizottság kezdetben bevonta a Syndialt a jogsértésért felelős személy közé, neki címezve mind az első, mind pedig a második

kifogásközlést, mégis úgy határozott, hogy mellőzi őt a megtámadott határozat címzettjei közül. A Bizottság azzal magyarázta e döntését, hogy „attól lehetett tartani, hogy amikor a jelen ügyben a Syndiall szemben meghozzák és végrehajtják a bírságot kiszabó határozatot, nem lesz elegendő anyagi eszköze ahhoz, hogy a bírságot kifizesse” (megtámadott határozat (372) preambulumbekézése).

173 Márpedig a vállalkozások jogutódlásával és átruházásával kapcsolatos elveket sérti az a szempont, amelyet a Bizottság a Syndial mellőzése végett elfogadott.

174 Az első jogalap keretében kifejtett érvekre hivatkozva, az Eni előadja, hogy amennyiben a társaság átalakulása után a felelősnek ítélt vállalkozás továbbra is létezik, felelős marad a vele szemben felhozott esetleges jogsértésért. Az egyetlen kivétel ezen elv alól a jogi személy megszűnése. Azonban a jelen esetben ez fel sem merült, ugyanis – amint azt a megtámadott határozat is megállapítja – a Syndial továbbra is létezik, és nem áll felszámolás alatt. Az Eni hozzáteszi, hogy azáltal, hogy a Bizottság a Polimerinek tudta be a felelősséget olyan állítólagos versenyellenes magatartásokért, amelyeket a csoporthoz tartozó más társaságok követtek el még azelőtt, hogy a Polimeri átvette a vegyipari ágazatot, nem vette figyelembe, hogy 2001 végéig e társaság olyan közös vállalkozás volt, amelyet az Eni és a Union Carbide együttesen ellenőrzött.

175 A Syndial indokolatlan mellőzése kihatással van a bírság szintjére. Az Eni e tekintetben megjegyzi, hogy a Syndial összforgalma a megtámadott határozat meghozatalát megelőző évben 860 millió eurót tett ki, és hogy egyetemleges felelősség esetén a bírság teljes összege nem haladhatja meg a „legkisebb vállalkozás” forgalmának 10%-át. Ez utóbbi állítással kapcsolatban egy jogelméleti műre utal. Noha a Syndialt figyelembe vették a visszaesés miatti súlyosító körülmény alkalmazása kapcsán, alaptalanul

mellőzték akkor, amikor a bírság összegét a szabályozásban előírányzott 10%-os küszöbértékhez igazították. Ebből következik, hogy az Enivel szemben kiszabott bírság teljes összege sérti az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdését, és úgy tűnik, hogy az a hatáskörrel való nyilvánvaló visszaélés eredménye.

- 176 A Bizottság a második jogalap harmadik részének elutasítását kéri. Különösen úgy érvel, hogy a Syndial mellőzése nem befolyásolja az Enivel szemben kiszabott bírság összegét.

#### A Törvényszék álláspontja

- 177 Azon körülmény, miszerint több vállalkozás egyetemlegesen köteles a bírság megfizetésére azon okból, hogy az EK 81. cikk értelmében egyetlen vállalkozásnak minősülnek, nem jelenti azt az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében előírt felső határ alkalmazását illetően, hogy az egyes vállalkozások kötelezettsége a legutóbbi üzleti évben elért forgalmuk 10%-áig terjed. Ugyanis a 10%-os felső határt a rendelkezés szerint az EK 81. cikk értelmében a vállalkozásként tevékenykedő, gazdasági egységet képező valamennyi társaság összesített forgalma alapján kell kiszámolni, mivel egyedül az egységet képező társaságok összesített forgalma utalhat a szóban forgó vállalkozás méretére és gazdasági erejére (a Törvényszék T-9/99. sz., HFB és társai kontra Bizottság ügyben 2002. március 20-án hozott ítéletének [EBHT 2002., II-1487. o.] 528. és 529. pontja, valamint a fenti 95. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2007. december 12-én hozott ítélet 90. pontja).
- 178 Ezért, még ha a Syndial adott esetben a megtámadott határozat címzettje is lett volna, nem kellett volna a Syndial forgalmának 10%-ára mérsékelni azt a bírságösszeget, amelynek megfizetéséért az Eni egyetemleges felelősségét esetleg megállapították. Következésképpen az Eni érvei hatástalanok.

179 Ezenkívül, még ha feltételezzük is, hogy az érveivel az Eni valójában azt a felelősséget vitatja, amelyet vele szemben az EniChem SpA (jelenleg Syndial) által elkövetett jogsértés miatt állapítottak meg, noha a Syndial nem is szerepel a megtámadott határozatban, ezeket az érveket ugyanazon okokból kell elutasítani, mint amelyek a fenti 117. pontban is szerepelnek. Az, hogy 2001 végéig a Polimeri olyan közös vállalkozás volt, amelyet az Eni és a Union Carbide együttesen ellenőrzött, nem változtat e megállapításon, mivel tény, hogy 2002. január 1-jén került sor a tevékenységek átadására az EniChem SpA (jelenleg Syndial) és a Polimeri között.

180 E tényezőkre tekintettel az Eni által felhozott második jogalap harmadik részét mint megalapozatlant el kell utasítani.

181 A fenti indokok összességéből következik, hogy el kell fogadni a második jogalap második részét, következésképpen meg kell semmisíteni a megtámadott határozat 2. cikkének c) pontját abban a részében, amelyben az az Enivel szemben kiszabott bírság összegét 272,25 millió euróban állapítja meg, és a megtámadott határozat részleges megsemmisítése iránti kérelmeket pedig az ezt meghaladó részükben el kell utasítani.

#### *B – A bírság összegének megváltoztatására irányuló kérelmekről*

182 A fenti 166–171. pontban kifejtett okokból a Törvényszék korlátlan felülvizsgálati jogkörében eljárva az 1/2003 rendelet 31. cikke alapján megváltoztatja a megtámadott határozat 2. cikkének c) pontját, tekintettel arra, hogy a Bizottság a 272,25 millió euró összeg meghatározása során tévedett, amikor az Enivel szemben a visszaesést súlyosító körülményként értékelte.

- 183 Meg kell állapítani, hogy a jelen eset körülményei között a bírságösszeg megfelelő megállapítása érdekében nem igényel módosítást a Bizottság által alkalmazott számítási módszer a fennmaradó összeg tekintetében.
- 184 Így az Enivel szemben kiszabott bírság végső összegét 181,5 millió euróban kell meghatározni.

### **A költségekről**

- 185 Az eljárási szabályzat 87. cikkének 2. §-a alapján a Törvényszék a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. Ugyanezen rendelkezés 3. §-ának első bekezdése alkalmazásával, részleges pernyertesség esetén a Törvényszék elrendelheti a költségeknek a felek közötti megosztását. A jelen ügy körülményei között helyénvaló úgy határozni, hogy mindegyik fél maga viselje saját költségeit.

A fenti indokok alapján

A TÖRVÉNYSZÉK (első tanács)

a következőképpen határozott:

- 1) A Törvényszék az EK 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/F/38.638 – „butadién gumi és polimerizációs emulzióval előállított butadién-sztirol gumi”-ügy) 2006. november**

**29-én hozott C (2006) 5700 végleges bizottsági határozat 2. cikkének c) pontját megsemmisíti abban a részében, amelyben az az Eni SpA-val szemben kiszabott bírság összegét 272,25 millió euróban állapítja meg.**

- 2) A Törvényszék az Enivel szemben kiszabott bírság összegét 181,5 millió euróban állapítja meg.**
  
- 3) A Törvényszék a keresetet ezt meghaladó részében elutasítja.**
  
- 4) Mindegyik fél maga viseli a saját költségeit.**

Dehousse

Wiszniewska-Białecka

Wahl

Kihirdetve Luxembourgban, a 2011. július 13-i nyilvános ülésen.

Aláírások



## Tartalomjegyzék

A jogvita előzményei .....	II - 4465
Az eljárás és a felek kérelmei .....	II - 4475
A jogkérdésről .....	II - 4476
A – A megtámadott határozat részleges megsemmisítésére irányuló kérelmekről .....	II - 4477
1. A jogsértés Eninek történt jogellenes betudására alapított első jogalapról .....	II - 4477
a) A jogsértés betudhatósági feltételeinek téves alkalmazására alapított első részről .....	II - 4478
A felek érvei .....	II - 4478
A Törvényszék álláspontja .....	II - 4483
b) Az objektív felelősség téves alkalmazására alapított második részről .....	II - 4488
A felek érvei .....	II - 4488
A Törvényszék álláspontja .....	II - 4491
c) Az Eni által felhozott körülmények elemzésében felmerült hibára alapított harmadik részről .....	II - 4492
A felek érvei .....	II - 4492
A Törvényszék álláspontja .....	II - 4497
d) A negyedik részről, amely a korlátozott tőketársasági felelősség elvének és a felelősségre vonatkozó közös elveknek a megsértésén alapul .....	II - 4500
A felek érvei .....	II - 4500
A Törvényszék álláspontja .....	II - 4503

2.	A másodlagosan felhozott, a bírságösszeg jogellenes meghatározására alapított második jogalapról .....	II - 4505
	a) Az elrettentési szorzó téves alkalmazására alapított első részről	II - 4506
	A felek érvei .....	II - 4506
	A Törvényszék álláspontja .....	II - 4508
	b) A bírság alapösszegének visszaesés miatti indokolatlan emelésére alapított második részről .....	II - 4515
	A felek érvei .....	II - 4515
	– Az Eni érvei .....	II - 4515
	– A Bizottság érvei .....	II - 4517
	A Törvényszék álláspontja .....	II - 4519
	c) A bírságszámítás során a Syndial mellőzése miatt vétett hibára alapított harmadik részről .....	II - 4522
	A felek érvei .....	II - 4522
	A Törvényszék álláspontja .....	II - 4524
B	– A bírság összegének megváltoztatására irányuló kérelmekről .....	II - 4525
	A költségekről .....	II - 4526